

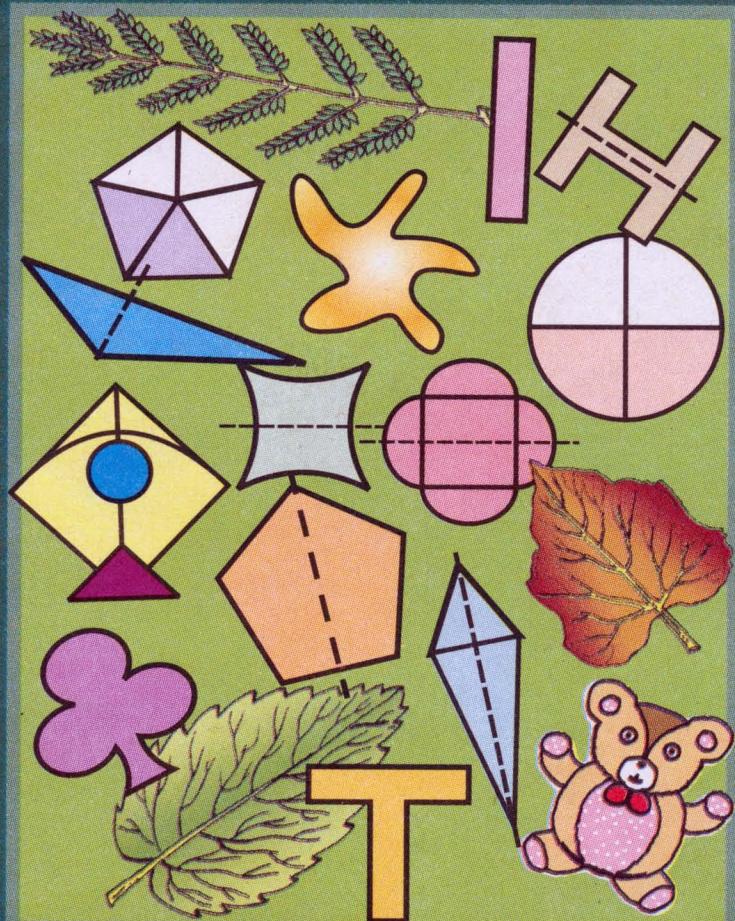
स्वाध्यायपुस्तिका

गणित

इयत्ता चौथी

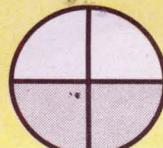
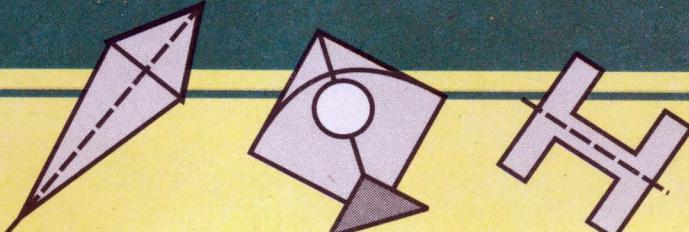
गणित

इयत्ता चौथी

TEXTBOOK
MAH

G019402

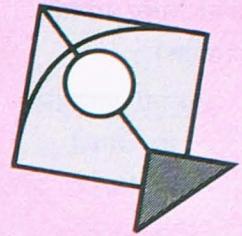
THE LIBRARY

M. S. BUREAU
OF
TEXT BOOKS
PUNE

स्वाध्यायपुस्तिका

G00019402

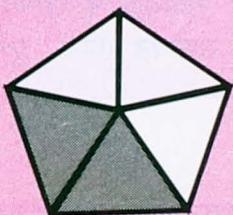
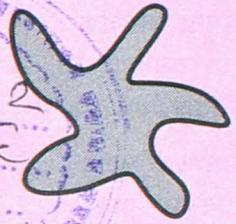
गणित इयत्ता चौथी

19402
C

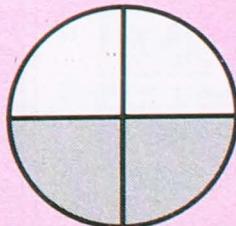
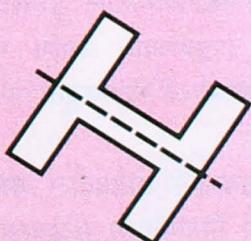
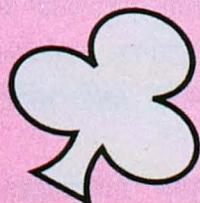
नाव : _____

शाळा : _____

तुकडी : _____

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ,
पुणे - ४११ ००४.

प्रथमावृत्ती : २००९

चौथे पुनर्मुद्रण : २०१३

गणित विषय समिती

(निर्मिती) :

डॉ. हेमलता पारसनीस

प्रा. र. गो. साखरे

डॉ. जयश्री विलास अंत्रे

सौ. अलका साठे

डॉ. वैजयंता पाटील

श्री. गजानन सरगर

श्रीमती अर्चना देशमुख

श्री. भरत श्रीधर मोरे

सौ. भागीरथी भुजगराव दाभाडे

श्री. वसंत ना. शेवाळे

(सदस्य - सचिव)

मुख्यपृष्ठ, चित्रे व आकृत्या :

श्री. आनंद माडे

श्री. संदीप कोळी

प्रमुख संयोजक :

श्री. वसंत शेवाळे

विद्यासचिव भाषेतर

संयोजक सहायक :

उज्ज्वला गोडबोले

विषय सहायक गणित

निर्मिती :

श्री. संजय कांबळे

निर्मिती अधिकारी

श्री. प्रशांत हरण

निर्मिती सहायक

अद्वारजुळणी :

भाषेतर विभाग,

पाठ्यपुस्तक मंडळ, पुणे.

कागद :

७० जी.एस.एम., क्रीमवोल्ह

मुद्रणादेश : NPB / 2013 - 14
2,00,000

मुद्रक : Quality Printers (I)

प्रकाशक :

श्री. विवेक गोसावी

नियंत्रक,

पाठ्यपुस्तक निर्मिती मंडळ,

प्रभादेवी, मुंबई ४०० ०२५.

○ महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे - ४११ ००४.

प्रस्तावना

राष्ट्रीय शैक्षणिक आराखडा २००५ तसेच प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम २००४ मध्ये स्वयंअध्ययनावर भर देण्यात आलेला आहे. प्रचलित पाठ्यपुस्तकांचे स्वयंअध्ययन करणे विक्यार्थ्याना सहज शक्य व्हावे, या हेतूने स्वाध्यायपुस्तिकांची निर्मिती करण्याचे ठरले. त्यानुसार तयार केलेली इथला चौथीची ही स्वाध्यायपुस्तिका आपल्या हाती देताना आम्हांला विशेष आनंद वाटतो.

स्वाध्यायपुस्तिकांचे स्वरूप कार्यपुस्तिकेप्रमाणे आहे. पुस्तिकेचा आकार पाठ्यपुस्तकापेक्षा मोठा आहे. उदाहरणे सोडवण्यासाठी प्रत्येक प्रश्नानंतर पुरेशी जागा ठेवली आहे. प्रश्नांची रचना 'सोप्याकडून कठीणाकडे' करण्यात आली आहे, असे केल्यामुळे सामान्य विक्यार्थीदेखील स्वप्रयत्नाने नाउमेद न होता प्रश्न सोडवू शकेल. या पुस्तिकेत आवश्यक तेथे चित्रे, रेखांक आकृत्या, सारण्या इत्यादी देण्यात आल्या आहेत. विक्यार्थ्यानी स्वाध्याय नियमितपणे सोडवावे यासाठी शिक्षकांनी स्थानिक परिस्थिती लक्षात घेऊन उपाययोजना करावी.

गणित विषय समिती व चित्रकार यांनी ही स्वाध्यायपुस्तिका परिश्रमपूर्वक तयार केली आहे. मंडळ या सर्वांचे आभारी आहे. महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषदेमार्फत 'सर्व शिक्षा अभियान' अंतर्गत सदर स्वाध्यायपुस्तिका लाभार्थी विक्यार्थ्याना मोफत उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत.

विक्यार्थी, शिक्षक व पालक या स्वाध्यायपुस्तिकेचे स्वागत करतील अशी आशा आहे.

या पुस्तिकेचा वापर करताना काही अडचणी जाणवल्यास त्यासंबंधीच्या सूचना व अभिप्राय अवश्य कळवावेत.

विवेक गोसावी

प्र. संचालक

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व

अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.

शिक्षकांशी हितगुज

- विक्यार्थ्याना नियमित अभ्यास करण्याची सवय लागावी या हेतूने ही स्वाध्यायपुस्तिका तयार केली आहे.
- पाठ्यपुस्तकातील विषयांश शिकवल्यानंतर विक्यार्थ्यानी स्वाध्यायातील प्रश्न घरी सोडवावेत ही अपेक्षा आहे.
- शैक्षणिक वर्षात हे सर्व स्वाध्याय प्रत्येक विक्यार्थ्याने वर्षभर नियमितपणे सोडवावेत यासाठी नियोजन करावे.
- गणिताच्या तासिकेतील सुरुवातीच्या काही मिनिटांत सर्वांनी स्वाध्याय सोडवले आहेत का, हे वर्गात फिरून पाहावे.
- प्रत्येक दिवशी दिलेल्या स्वाध्यायातील प्रश्नांची उत्तरे वर्गात सांगा. विक्यार्थ्यानी चुका केल्यास न रागावता त्यांना चुका दाखवाव्यात आणि गरजेनुसार वैयक्तिक व सामुदायिक मार्गदर्शन करावे. विक्यार्थ्यांची ज्ञानाची पोकळी व गैरसमजुती वेळीच दुरुस्त केल्यास विक्यार्थ्यांची प्रगती चांगल्या प्रकारे होईल हे लक्षात घ्यावे.
- विक्यार्थी स्वाध्याय स्वप्रयत्नाने सोडवतील या दृष्टीने स्थानिक परिस्थितीनुसार उपाययोजना करावी.
- विक्यार्थ्यानी हे स्वाध्याय नियमितपणे सोडवल्यास त्यांची विषयातील अभिरुची निश्चित वाढेल. तुम्ही अध्यापनासाठी घेतलेले श्रम सत्कारणी लागतील, असे खात्रीने सांगता येईल.

* स्वाध्याय १ *

संख्याज्ञान

१. खालील संख्या देवनागरी लिपीत लिहा.

(१) ५७२	५७२	(२) ५४	५४	(३) ४१	४१
(४) ७३०	७३०	(५) २२७	२२७	(६) ८३	८३
(७) ८०९	८०९	(८) ९६०	९६०	(९) ८७७	८७७

२. खालील संख्या आंतरराष्ट्रीय चिन्हांत लिहा.

(१) आठशे सदुसष्ठ ८६७	(२) एकोणपन्नास
(३) नऊशे पंचाएँशी	(४) सत्त्याण्णव
(५) शहात्तर	(६) दोनशे छप्पन
(७) ९०५	(८) ६३८
(९) ५०७	(१०) ४९

३. पुढील संख्यांचे वाचन करून संख्या अक्षरांत लिहा.

(१) ३५४४ तीन हजार पाचशे चव्वेचाळीस	(२) ६७१२
(३) ७३०५	(४) ४०५३
(५) ८००३	(६) २५६७
(७) ५०७६	(८) ९१०९
(९) ११११	(१०) ९९९९

४. पुढे दिलेल्या संख्या वाचून अंकांत लिहिलेल्या संख्यांपैकी योग्य संख्येवर ✓ अशी खूण करा.

✓

(१) चार हजार पाचशे पंचावन	४५५५	४५०५५	४०००५५५
(२) सहा हजार तीनशे बारा	६०३१२	६३१२	६३०१२
(३) दोन हजार सहा	२०००६	२०६०	२००६
(४) एक हजार छप्पन	१०५६	१००५६	१०५०६
(५) नऊ हजार सातशे दहा	९०७१०	९७०१०	९७१०
(६) तीन हजार आठशे पंचेचाळीस	३८४५	३०८४५	३८०४५

५. पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा.

(१) सात हजार पाचशे नऊ ही संख्या अंकांत ७५०९ अशी लिहितात.

(२) पाच हजार बारा ही संख्या अंकांत ५००१२ अशी लिहितात.

(३) चार हजार सातशे त्र्याणव ही संख्या अंकांत ४७००९३ अशी लिहितात.

(४) १७४४ ही संख्या अक्षरांत एक हजार सातशे चव्वेचाळीस अशी लिहितात.

(५) २६६१ ही संख्या अक्षरांत दोन हजार सहाशे सहा एक अशी लिहितात.

(६) ६०७५ ही संख्या अक्षरांत सहा हजार शून्य पंचाहत्तर अशी लिहितात.

६. पुढील संख्या अंकांत लिहा.

(१) बारा हजार सातशे आठ

(२) सत्तर हजार पाचशे पन्नास

(३) सत्तेचाळीस हजार चारशे चाळीस

(४) तीन लक्ष सत्तर हजार पाचशे साठ

(५) सहा लक्ष सदतीस हजार चार

७. दशहजार स्थानी ८ येणाऱ्या पाच संख्या अंकांत लिहा.

जसे, ८१३५७, , , , ,

८. पुढील विधानातील अधोरेखित भाग चुकीचा अमल्याम बरोबर करून लिहा.

(१) नव्वद हजार सातशे बारा ही संख्या अंकांत ९००७१२ अशी लिहितात.

(२) ६२७६४ ही संख्या बासष्ट हजार सातशे चौसष्ट अशी लिहितात.

९. पुढील संख्यांचे वाचन करून अक्षरांत लिहा.

(१) ३७५२३९

(२) ४०३५६७

(३) ५२९८६५

(४) ६१७४३०

१. अक्षरी संख्येसाठी अंकांत लिहिलेली संख्या चुकीची असल्यास ती दुरुस्त करून चौकटीत लिहा.

(१) चार लक्ष पंचवीस हजार अकरा	४२५०११	<input type="text"/>
(२) नऊ लक्ष पाच	९०००५	<input type="text"/>
(३) पाच लक्ष बावन्ह हजार सातशे दहा	५५२७१०	<input type="text"/>
(४) सात लक्ष बेचाळीस हजार तीस	७४२३०	<input type="text"/>

२. योग्य जोड्या लावा.

संख्या अंकांत	संख्या अक्षरांत
(१) ३२८९	(अ) तीन लक्ष छप्पन हजार सातशे अदृच्याण्णव
(२) ३५२८९	(आ) तीन हजार दोनशे एक्याएँशी
(३) ३७०१३९	(इ) पस्तीस हजार दोनशे एक्याएँशी
(४) ३५६७९८	(ई) तीन लक्ष सत्तर हजार एकशे एकोणचाळीस
	(उ) तीन लक्ष दोनशे एक्याएँशी

३. दिलेल्या संख्यांतील प्रत्येक अंकाची स्थानिक किंमत लिहा.

संख्या ↓ स्थान →	लक्ष	दशहजार	हजार	शतक	दशक	एकक
५६७०५						
८३२७६०						
९५६७३२						

४. पुढील संख्यांतील अधोरेखित अंकांची स्थानिक किंमत लिहा.

संख्या	स्थानिक किंमत
७५१८	
५१७८	
२५१७८	
१२५१७८	

संख्या	स्थानिक किंमत
३७९०	
२७३१०	
२२३१०७	
२७३२१०	

५. पुढील विधानांतील गाळलेल्या जागा भरा.

संख्या	विस्तारित रूप
३५७	३०० + ५० + ७
२३५७	२००० + + +
९२३५७	९०००० + + + +
६९२३५७	६००००० + + + + +
१००३५७	१००००० + ० + ० + + +

६. योग्य जोड्या लावा.

विस्तारित रूप	संख्या
(१) २००० + ४०० + ३० + ५	२००५
(२) २००० + ० + ३० + ५	२४०५
(३) २००० + ४०० + ० + ५	२०३५
(४) २००० + ० + ० + ५	२४३५

७. पुढील संख्यांमधील लहान संख्या व मोठी संख्या ओळखा.

संख्या	लहान संख्या	मोठी संख्या
(१) ५६७, ३५६७		
(२) ३३५७६, ३३६७६		
(३) ४१०३२३, ४१०३७		
(४) १४१०३२, ५४१०३२		
(५) ६४१३०२, ६४१३१२		

८. पुढील संख्यांचा चढता व उतरता क्रम लावा.

संख्या	चढता क्रम	उतरता क्रम
(१) १२, ६७९, ६७९०		
(२) ३५३१, ४५३१, २५३१		
(३) २३५३१, २४५३१, २२५३१		
(४) २३५३१, ३३५३१, ५३५३१		

९. दिलेले अंक एकदाच वापरून चार अंकी लहानांत लहान संख्या लिहा.

(१) २, ५, ७, १

(२) ३, ४, ९, ०

(३) ६, ७, ०, ९

(४) ५, ८, २, ४

१०. दिलेले अंक एकदाच वापरून चार अंकी मोठ्यांत मोठी संख्या तयार करा.

(१) ८, ६, ५, ०

(२) ७, ३, ५, १

(३) २, ३, १, ५

(४) १, ९, ७, ८

११. दिलेले अंक वापरून चार अंकी लहानांत लहान संख्या तयार करा. (कोणताही एकच अंक दोनदा वापरा.)

(१) २, ३, ५

(२) ४, ७, ०

(३) ५, ९, ६

(४) ९, ८, ६

१२. दिलेले अंक वापरून चार अंकी मोठ्यांत मोठी संख्या तयार करा. (कोणताही एकच अंक दोनदा वापरा.)

(१) २, ५, ७

(२) ७, ९, ०

(३) ४, ६, ८

(४) ५, ३, १

१३. चौकटीत योग्य संख्या लिहा.

(१) चार अंकी सर्वात लहान संख्या

(२) चार अंकी सर्वात मोठी संख्या

(३) पाच अंकी सर्वात लहान संख्या

(४) पाच अंकी सर्वात मोठी संख्या

१४. दिलेल्या संख्येपेक्षा कोणतीही एक लहान व एक मोठी संख्या लिहा.

(१) , ४१५६,

(२) , ७५७०,

(३) , ५०००,

(४) , ३९९९,

१. बेरीज करा.

$$(१) १३२४ + २$$

ह	श	द	ए
१	३	२	४
+			२
१	३	२	६

$$(२) ३४०५ + ३४$$

ह	श	द	ए
३	४	०	५
+			

$$(३) ४०४३ + १३०$$

ह	श	द	ए
४	०	४	३
+			

$$(४) ३१०३ + २२९४$$

ह	श	द	ए
३	१	०	३
+			

$$(५) १५४० + ५३ + ४$$

ह	श	द	ए
१	५	४	०
+			

$$(६) १२१५ + ४२१० + ३३०$$

ह	श	द	ए
१	२	१	५
+			

$$(७) ३२०५४ + २३२$$

$$(८) ५४३०२ + ३४२०$$

$$(९) ३१२४२ + ५२४३१$$

द	ह	ह	श	द	ए
३					
+					

द	ह	ह	श	द	ए
५					
+					

द	ह	ह	श	द	ए
३					
+					

$$(१०) ७१५४० + ३३ + १४$$

$$(११) १३०३६ + २३$$

$$(१२) १४२०३ + २४१२१ + १०३५२$$

द	ह	ह	श	द	ए
७					
+					

द	ह	ह	श	द	ए
१					
+					

द	ह	ह	श	द	ए
१					
+					

२. बेरीज करा.

$$(1) \begin{array}{r} 6249 \\ + 348 \\ \hline 6589 \end{array}$$

$$(2) \begin{array}{r} 500 \\ + 4080 \\ \hline \end{array}$$

$$(3) \begin{array}{r} 6000 \\ + 9000 \\ \hline \end{array}$$

$$(4) \begin{array}{r} 17562 \\ + 2128 \\ \hline \end{array}$$

$$(5) \begin{array}{r} 37835 \\ + 21143 \\ \hline \end{array}$$

$$(6) \begin{array}{r} 70615 \\ + 18029 \\ \hline \end{array}$$

$$(7) \begin{array}{r} 2003 \\ + 4821 \\ + 1020 \\ \hline \end{array}$$

$$(8) \begin{array}{r} 60000 \\ + 6000 \\ + 600 \\ \hline \end{array}$$

$$(9) \begin{array}{r} 30000 \\ + 20000 \\ + 10000 \\ \hline \end{array}$$

$$(10) \begin{array}{r} 49230 \\ + 23412 \\ + 12134 \\ \hline \end{array}$$

$$(11) \begin{array}{r} 18029 \\ + 51205 \\ + 31203 \\ \hline \end{array}$$

$$(12) \begin{array}{r} 23205 \\ + 12429 \\ + 62132 \\ \hline \end{array}$$

३. जर $2000 + 1000 = 3000$ तर $1999 + 1001 =$

४. १९९९९ व १ यांची बेरीज २०००० येते, तर २०००० बेरीज येणाऱ्या संख्यांच्या आणखी सहा जोड्या लिहा.

(१)

(२)

(३)

(४)

(५)

(६)

५. उभी मांडणी करून बेरीज करा.

$$(1) २१४२ + ५२$$

$$(2) ३३५६ + ४०२$$

$$(3) ३४७२ + २१२०$$

$$(4) ३४५६७ + २३४९०$$

$$(5) ४५१०३ + २१२९४$$

$$(6) ५५२७८ + २३४००$$

$$(7) २३४९ + २४१७ + ११२९ \quad (8) ५१३२९ + १२३२ + ५१२३$$

६. बेरीज करा.

$$(1) २४८५ + ३१२ = \boxed{}$$

$$(4) ५०००० + ५००० + ५०० = \boxed{}$$

$$(2) ४३३२ + १२११ = \boxed{}$$

$$(6) २४२५२ + ३१०१३ + २११२ = \boxed{}$$

$$(3) १२५१८ + १०४५० = \boxed{}$$

$$(7) ४२१७९ + ११५१६ + २३००२ = \boxed{}$$

$$(8) ९०००० + ८८८८ = \boxed{}$$

$$(8) ६५४३२ + ३२५६७ + १००० = \boxed{}$$

* स्वाध्याय ४ *

बेरीज (हातच्याची)

१. बेरीज करा.

(१) $1426 + 438$

ह	श	द	ए
१	४	२	६
+	४	३	८
१	८	६	४

(२) $3785 + 1342$

ह	श	द	ए

(३) $4830 + 7452$

दह	ह	श	द	ए

(४) $25274 + 56875$

दह	ह	श	द	ए

(५) $11038 + 24973$

दह	ह	श	द	ए

(६) $37285 + 95307$

लक्ष	दह	ह	श	द	ए

(७) $1628 + 847 + 131$ (८) $4231 + 1674 + 2058$ (९) $35042 + 52134 + 24201$

ह	श	द	ए

ह	श	द	ए

लक्ष	दह	ह	श	द	ए

२. बेरीज करा.

(१) 236
 $+ 2578$

 2814

(२) 3434
 $+ 687$

 4121

(३) 7002
 $+ 5009$

 12011

(४) 1543
 $+ 725$
 $+ 1212$

 4480

(५) 1321
 $+ 2963$
 $+ 8542$

 22316

(६) 56345
 $+ 45839$
 $+ 39087$

 140261

(७) 49473
 $+ 3868$

 88141

(८) 65049
 $+ 81376$

 146425

(९) 47349
 $+ 76874$

 124223

३. उभी मांडणी करून बेरीज करा.

(१) २३७९९ + ४५६८

(२) ४५८९९ + १२१५४

(३) १५१६ + ३२५८७

(४) २३४८ + १३५७५ + ३१०८७

(५) २३४७० + ४८७५८ + ३१०६४

(६) ७०००० + २०००० + १००००

४. बेरीज करा.

(१) ४४४४ + ६६६ =

(७) ८५३४८ + ५७७६६ =

(२) ३२५० + ४३६८ =

(८) ६१३८२ + ३२११ + १३६ =

(३) ३२८७६ + २१५४९ =

(९) २४५३ + ३२४२ + २४७ =

(४) ५४६८९ + ४९२१० =

(१०) ४३६५४ + ३४५३६ + २१२५२ =

(५) ७६४२५ + ५१९७ =

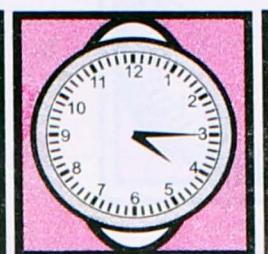
(११) ५००८० + ६००९० =

(६) २८००० + ४००० =

(१२) २०००० + ३०६०० + ७०४०० =

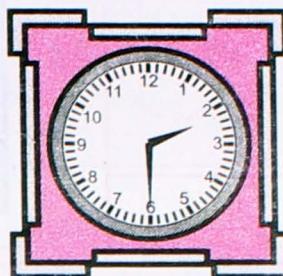
१. पुढील घड्याळात मिनिट काटा किती मिनिटे दाखवतो ?

(१)

१५ मिनिटे

(२)

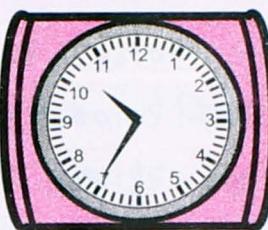

(३)

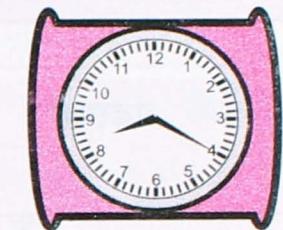
२. पुढील घड्याळांमध्ये किती वाजले ते खालील चौकटींत लिहा.

(१)

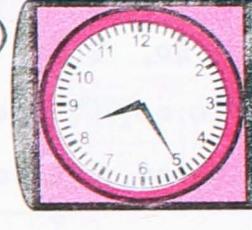

१० वाजून ३५ मिनिटे

(२)

(३)

३. गाळलेल्या जागी योग्य शब्द भरा.

(१) माध्यान्होत्तर दोन वाजून पंचवीस मिनिटे म्हणजे चोवीस ताशी कालमापन पद्धतीत

.....

(२) माध्यान्हपूर्व साडेनऊ म्हणजे चोवीस ताशी कालमापन पद्धतीत

.....

(३) १३:४५ म्हणजे माध्यान्होत्तर

.....

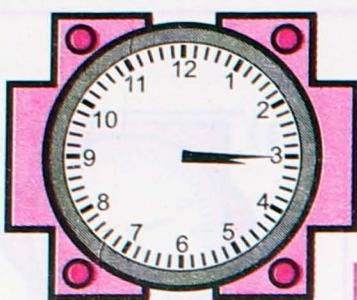
(४) २१:०० म्हणजे माध्यान्होत्तर

.....

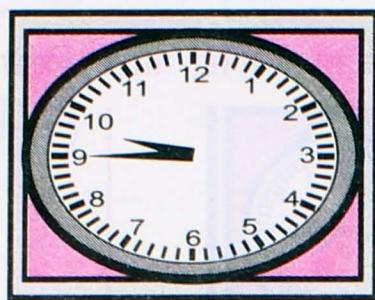
४. ११० मिनिटांचे तास व
मिनिटे यांत रूपांतर करा.

५. ३२० मिनिटांचे तास व
मिनिटे यांत रूपांतर करा.

६. ३ तास १५ मिनिटे म्हणजे किती मिनिटे ?

७. ९ तास ४५ मिनिटे म्हणजे किती मिनिटे ?

८.

स्वारगेट बसस्थानक (पुणे)

वेळापत्रक

जाणाऱ्या बसची सुटण्याची वेळ

५:३०, ६:३०, ७:३०

१०:००, १२:००, १३:१५

१५:००, १६:००, १७:३०

ठिकाण

पंढरपूर

येणाऱ्या बसची पोहोचण्याची वेळ

६:३५, १०:४०, १३:००

१६:३०, १७:००, १८:४५

२०:३०, २१:४५, २२:५०

७:४५, ८:१५, १३:४५

१४:४५, १५:३०, १५:४५

१७:४५, १९:१०, २३:००

कोल्हापूर

४:००, १०:१५, ११:००

१५:००, १५:४५, १७:३०

१८:४५, २०:००, २२:००

स्वारगेट स्थानकावरून सुटणाऱ्या व स्थानकावर येणाऱ्या गाड्यांचे वेळापत्रक वरीलप्रमाणे आहे. ते पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) पंढरपूरहून माध्यान्होत्तर येणाऱ्या गाड्यांची संख्या लिहा.
- (२) कोल्हापूरला जाणारी बस १४:४५ ला सुटते म्हणजे १२ ताशी घड्याळाप्रमाणे बस सुटण्याची वेळ किती ?
- (३) कोल्हापूरहून येणारी बस २०:०० ला पोहोचते म्हणजे माध्यान्होत्तर किती वाजता पोहोचते ?
- (४) पंढरपूरहून पुण्याला येणारी शेवटची बस माध्यान्होत्तर किती वाजता आहे ?
- (५) कोल्हापूरला जाण्यासाठी दुपारी ३ ते ४ मध्ये किती बस आहेत ? २४ ताशी कालमापनाप्रमाणे त्यांच्या वेळा लिहा.

१. बेरीज करा.

(१)	तास	मिनिटे
	४	१०
+	२	२५

(२)	तास	मिनिटे
	६	१५
+	३	३५

(३)	तास	मिनिटे
	३	१२
+	५	४०

(४)	तास	मिनिटे
	७	०९
+	२	३९

(५)	तास	मिनिटे
	५	३७
+	१	४२

(६)	तास	मिनिटे
	४	२९
+	९	३८

(७)	तास	मिनिटे
	८	२३
+	२	५१

(८)	तास	मिनिटे
	१०	५०
+	३	४०

(९)	तास	मिनिटे
	६	३५
+	२	४५

२. वजाबाकी करा.

(१)	तास	मिनिटे
	७	४५
-	२	१५

(२)	तास	मिनिटे
	९	५०
-	३	१२

(३)	तास	मिनिटे
	१२	४०
-	८	२२

(४)	तास	मिनिटे
	१०	४७
-	४	१५

(५)	तास	मिनिटे
	८	२०
-	४	३७

(६)	तास	मिनिटे
	१५	१५
-	८	३५

(७)	तास	मिनिटे
	६	१२
-	३	४५

(८)	तास	मिनिटे
	५	२१
-	२	२५

(९)	तास	मिनिटे
	७	१०
-	३	३०

३. शैनक माध्यान्हपूर्व ६ वाजून ३५ मिनिटांनी चालायला गेला आणि माध्यान्हपूर्व ८ वाजून १० मिनिटांनी घरी परत आला, तर तो किती वेळ चालण्यास गेला होता ?

४. सलमा दुपारी ३ वाजून ३० मिनिटांनी वाचनालयात गेली. तेथे तिने २ तास १५ मिनिटे अभ्यास केला, तर ती किती वाजता वाचनालयातून बाहेर पडली ?

५. हमीदने सलग ५ तास सायकल चालवण्याचा विक्रम केला. त्याने माध्यान्हपूर्व ५ वाजून १० मिनिटांनी सायकल चालवण्यास सुरुवात केली, तर तो किती वाजता सायकल चालवायचा थांबला ?

६. शाळेची मधली सुटी माध्यान्होत्तर ३ वाजून २० मिनिटांनी होते आणि माध्यान्होत्तर ४ वाजता संपते, तर मधली सुटी किती वेळ असते ?

१. खालील सारणीत एका वर्गातील एका घटक चाचणीला अनुपस्थित असणाऱ्या विद्यार्थ्यांची माहिती विषयानुसार दिली आहे. ती वाचून पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

विषय	अनुपस्थित विद्यार्थी
मराठी	
इंग्रजी	
हिंदी	
गणित	
विज्ञान	
सामाजिक शास्त्रे	

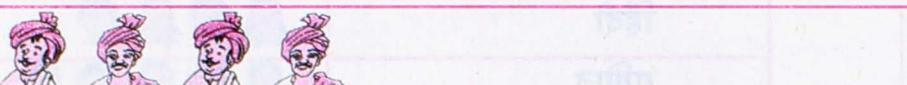
- (१) हिंदी विषयाच्या चाचणीला किती विद्यार्थी अनुपस्थित होते ?
- (२) कोणत्या विषयाच्या चाचणीला सर्वांत जास्त विद्यार्थी अनुपस्थित होते ?
- (३) कोणत्या विषयाच्या चाचणीला सर्व विद्यार्थी वर्गात उपस्थित होते ?
- (४) इंग्रजी विषयाच्या चाचणीला किती विद्यार्थी अनुपस्थित होते ?
- (५) दिलेल्या चित्ररूप माहितीवरून आणखी चार प्रश्न तयार करून लिहा.
-
-
-
-

२. एका रस्त्यावरून दहा मिनिटांत गेलेल्या वाहनांची माहिती दिली आहे. त्यावरून पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

वाहन प्रकार	वाहने
बस	
मोटार	
सायकल	
स्कूटर	

- (१) रस्त्यावरून जाणाऱ्या बसची संख्या किती ?
- (२) सर्वांत कमी कोणती वाहने गेली ?
- (३) सर्वांत जास्त कोणती वाहने रस्त्यावरून गेली ?

३. एका गावात निरनिराळ्या फळबागांची लागवड करणाऱ्या बागाइतदारांची माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे. त्यावरून पाच प्रश्न तयार करून लिहा.

फळबाग	बागाइतदार
	
	
	
	

- (१)
- (२)
- (३)
- (४)
- (५)

४. खालील महिन्यांत वाढदिवस असणाऱ्या एका वर्गातील विद्यार्थ्यांची माहिती दिली आहे. त्यावरून पाच प्रश्न तयार करून लिहा.

महिना	विद्यार्थी
चैत्र	
वैशाख	
श्रावण	
आश्विन	
माघ	

- (१)
- (२)
- (३)
- (४)
- (५)

१. वजाबाकी करा.

$$(1) 3740 - 530$$

ह	श	द	ए
३	७	४	०
-	५	३	०
३	२	१	०

$$(2) 8537 - 2414$$

ह	श	द	ए
८	५	३	७
-	२	४	१
			४

$$(3) 67345 - 42132$$

द	ह	श	द	ए
६	७	३	४	५
-	४	२	१	३
				२

२. वजाबाकी करा.

$$(1) \begin{array}{r} 4377 \\ - 143 \\ \hline 4234 \end{array}$$

$$(2) \begin{array}{r} 7251 \\ - 2120 \\ \hline \end{array}$$

$$(3) \begin{array}{r} 44000 \\ - 10000 \\ \hline \end{array}$$

$$(4) \begin{array}{r} 65074 \\ - 4021 \\ \hline \end{array}$$

$$(5) \begin{array}{r} 12358 \\ - 234 \\ \hline \end{array}$$

$$(6) \begin{array}{r} 53502 \\ - 22101 \\ \hline \end{array}$$

$$(7) \begin{array}{r} 76004 \\ - 53002 \\ \hline \end{array}$$

$$(8) \begin{array}{r} 89753 \\ - 64323 \\ \hline \end{array}$$

$$(9) \begin{array}{r} 50000 \\ - 20000 \\ \hline \end{array}$$

$$(10) \begin{array}{r} 30086 \\ - 10042 \\ \hline \end{array}$$

$$(11) \begin{array}{r} 25700 \\ - 23400 \\ \hline \end{array}$$

$$(12) \begin{array}{r} 11111 \\ - 11111 \\ \hline \end{array}$$

$$3. 6000 - 4000 = 2000, \text{ तर } 5999 - 3999 = \boxed{}$$

४. १२००० व २००० यांची वजाबाकी १०००० येते. याप्रमाणे १०००० वजाबाकी येणाऱ्या संख्यांच्या सहा जोड्या लिहा.

$$(1)$$

$$(2)$$

$$(3)$$

$$(4)$$

$$(5)$$

$$(6)$$

१. वजाबाकी करा.

$$(1) 4583 - 378$$

ह	श	द	ए
4	5	8	3
-	3	7	8
4	2	0	5

$$(2) 6205 - 1469$$

ह	श	द	ए
6	2	0	5
-	1	4	6
			9

$$(3) 8037 - 3754$$

ह	श	द	ए
8	0	3	7
-	3	7	5
			4

$$(4) 7009 - 5346$$

ह	श	द	ए
7	0	0	9
-	5	3	4
			6

$$(5) 4630 - 1713$$

ह	श	द	ए
4	6	3	0
-	1	7	1
			3

$$(6) 80000 - 3675$$

द	ह	ह	श	द	ए
8	0	0	0	0	0
-	3	6	7	5	4

२. उभी मांडणी करून वजाबाकी करा.

$$(1) 77770 - 2222$$

$$(2) 49735 - 24329$$

$$(3) 36052 - 8639$$

$$(4) 63870 - 34052$$

$$(5) 81530 - 39878$$

$$(6) 43278 - 1579$$

३. वजाबाकी करा.

$$(1) \begin{array}{r} 1547 \\ - \quad 6 \\ \hline 1531 \end{array}$$

$$(2) \begin{array}{r} 3826 \\ - \quad 89 \\ \hline \end{array}$$

$$(3) \begin{array}{r} 2072 \\ - \quad 563 \\ \hline \end{array}$$

$$(8) \quad \begin{array}{r} 5350 \\ - 2682 \\ \hline \end{array}$$

$$(9) \quad \begin{array}{r} 6700 \\ - 5989 \\ \hline \end{array}$$

$$(10) \quad \begin{array}{r} 7000 \\ - 4484 \\ \hline \end{array}$$

$$(11) \quad \begin{array}{r} 29405 \\ - 68 \\ \hline \end{array}$$

$$(12) \quad \begin{array}{r} 53460 \\ - 570 \\ \hline \end{array}$$

$$(13) \quad \begin{array}{r} 32083 \\ - 8596 \\ \hline \end{array}$$

4. रिकाम्या चौकटींत योग्य अंक लिहा.

$$(1) \quad \begin{array}{r} 7 \square 003 \\ - 32 \square 04 \\ \hline \square 76 \square 8 \end{array}$$

$$(2) \quad \begin{array}{r} 90 \square 0 \square \\ - 15064 \\ \hline 7 \square 9 \square 6 \end{array}$$

$$(3) \quad \begin{array}{r} 7623 \square \\ - \square 9453 \\ \hline 4 \square \square \square 6 \end{array}$$

5. उभी मांडणी करून वजाबाकी करा.

$$(1) 1321 - 4$$

$$\begin{array}{r} 1321 \\ - 4 \\ \hline 1317 \end{array}$$

$$(2) 2583 - 75$$

$$\begin{array}{r} 2583 \\ - 75 \\ \hline 2508 \end{array}$$

$$(3) 4231 - 953$$

$$(4) 5000 - 1009$$

$$(5) 46435 - 265$$

$$(6) 17085 - 1267$$

$$(7) 60000 - 40602$$

$$(8) 72499 - 31733$$

$$(9) 86902 - 30083$$

पुढील उदाहरणे सोडवा.

उदाहरण	कोणती क्रिया कराल ?	रीत
१. रामने २४० रुपयांचे दप्तर व ३४५ रुपयांचा गणवेश खरेदी केला, तर त्याने एकूण किती रुपये खर्च केले ?	बेरीज	$ \begin{array}{r} 240 \\ + 345 \\ \hline 585 \text{ रु.} \end{array} $
२. ग्रंथालयात ९६० पुस्तके आहेत. त्यांपैकी ६८७ पुस्तके मुलांना वाचण्यास दिली, तर ग्रंथालयात किती पुस्तके शिल्लक आहेत ?		
३. सदुभाऊंनी चिंचेची १५, चिकूची ३०८ व आंब्याची २२० झाडे लावली, तर त्यांनी एकूण किती झाडे लावली ?		
४. दोन संख्यांची बेरीज १३५ आहे. त्यांपैकी एक संख्या ४०२ असेल, तर दुसरी संख्या कोणती ?		
५. बाबांनी ३७४ रुपयांची खुर्ची व ६२५ रुपयांचे टेबल खरेदी केले, तर त्यांनी दुकानदाराला एकूण किती रुपये द्यावे ?		
६. गौरीला सहामाही परीक्षेत ४८८ गुण मिळाले, वार्षिक परीक्षेत ५३० गुण मिळाले, तर तिला वार्षिक परीक्षेत किती गुण जास्त मिळाले ?		

पुढील उदाहरणे सोडवा.

१. एका शहरातील काही शाळांमध्ये २८६३२ मुलगे, व २२९६८ मुली शिकत आहेत, तर त्या शाळांमधील एकूण विद्यार्थी किती ?

$$\begin{array}{r}
 28632 \\
 + 22968 \\
 \hline
 51600 \quad \text{विद्यार्थी}
 \end{array}$$

२. धोंडिबाकडे १७४० कोंबऱ्या होत्या. त्यापैकी त्याने १५८५ कोंबऱ्या विकल्या, तर आता त्याच्याकडे किती कोंबऱ्या उरल्या ?

३. दोन संख्यांची बेरीज ६८९३२ आहे. त्यापैकी एक संख्या ३९७८४ आहे, तर दुसरी संख्या कोणती ?

४. राजने १६५७८ रु. किमतीचा टीव्ही आणि ४३२२१ रु. किमतीची मोटारसायकल खरेदी केली, तर त्याचा एकूण खर्च किती झाला ?

५. एका नाट्यगृहात १५७० खुच्या आहेत, एक नाटक पाहण्यासाठी १२०८ खुच्यावर प्रेक्षक बसले होते, तर किती खुच्या रिकाप्या होत्या ?

६. एका पुस्तक विक्रेत्याने एका दिवशी गोष्टीची ३८०, भाषेची ८३५ व सामान्यज्ञानाची ५६० पुस्तके विकली, तर त्या दिवशी त्याची किती पुस्तके विकली गेली ?

७. रामभाऊऱ्या बागेत १२०३२ केशर आंबे व १४०५४ हापूस आंबे निघाले, तर केशर आंब्यांची संख्या हापूस आंब्यांच्या संख्येपेक्षा कितीने कमी होती ?

८. एका गावात २५८० पुरुष, २३०० स्त्रिया आणि २५०५ मुले आहेत, तर गावाची एकूण लोकसंख्या किती ?

९. जोसेफला एका महिन्यात २४५६० रु. पगार मिळाला. त्यापैकी त्याने ८९७५ रु. घरखर्चासाठी वापरले व १०,००० रुपयांचा कर्जाचा हप्ता बँकेत भरला. तर किती रक्कम शिल्लक राहिली ?

१०. एका साबण कारखान्यात एका दिवशी १२,४००; दुसऱ्या दिवशी २१८८५ व तिसऱ्या दिवशी ३२३४० साबणाच्या वड्या तयार झाल्या, तर तीन दिवसांत साबणाच्या किती वड्या तयार झाल्या ?

११. रमेशला मे महिन्यात २१३८५ रु. पगार मिळाला व जून महिन्यात २२१०० रु. पगार मिळाला, तर जून महिन्यात किती पगार जास्त मिळाला ?

१२. गोल्या वर्षी शाळेत २३४६ विद्यार्थी शिकत होते. यावर्षी शाळेत ३४५ नवीन विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला व १२० विद्यार्थी दुसऱ्या शाळेत गेले, तर यावर्षी शाळेत किती विद्यार्थी आहेत ?

१. पुढील अपूर्णांकातील समच्छेद अपूर्णांकांचे गट तयार करा.

$$\frac{4}{15}, \frac{7}{8}, \frac{1}{17}, \frac{1}{8}, \frac{7}{15}, \frac{2}{3}, \frac{15}{17}, \frac{11}{17}, \frac{5}{8}, \frac{4}{6}, \frac{1}{3}, \frac{5}{6}$$

गट १ : $\frac{2}{3}, \frac{1}{3}$

गट २ : गट ४ :

गट ३ : गट ५ :

२. खाली काही अपूर्णांक दिले आहेत. प्रत्येकापुढे त्याचे कोणतेही तीन समच्छेद अपूर्णांक लिहा.

(१) $\frac{3}{10}$: $\frac{7}{10}, \frac{1}{10}, \frac{9}{10}$

(२) $\frac{5}{12}$: , ,

(३) $\frac{2}{13}$: ,

(४) $\frac{8}{21}$:

३. खालील प्रत्येक प्रश्नातील अपूर्णांकांची जोडी समच्छेद आहे की भिन्नच्छेद हे ओळखा व लिहा.

(१) $\frac{1}{4}, \frac{3}{4}$	समच्छेद	(२) $\frac{2}{5}, \frac{8}{5}$
--------------------------------	---------	--------------------------------	-------

(३) $\frac{2}{7}, \frac{4}{7}$	(४) $\frac{7}{17}, \frac{6}{16}$
--------------------------------	-------	----------------------------------	-------

(५) $\frac{6}{11}, \frac{9}{10}$	(६) $\frac{13}{14}, \frac{14}{15}$
----------------------------------	-------	------------------------------------	-------

(७) $\frac{5}{9}, \frac{3}{8}$	(८) $\frac{5}{9}, \frac{5}{11}$
--------------------------------	-------	---------------------------------	-------

(९) $\frac{6}{11}, \frac{4}{11}$	(१०) $\frac{1}{21}, \frac{10}{21}$
----------------------------------	-------	------------------------------------	-------

१. दिलेल्या अपूर्णांकांचा लहान-मोठेपणा ठरवा.

(१) $\frac{5}{6}, \frac{1}{6}$

$$\frac{5}{6} > \frac{1}{6}$$

(२) $\frac{7}{10}, \frac{9}{10}$

(३) $\frac{15}{17}, \frac{5}{17}$

(४) $\frac{3}{19}, \frac{13}{19}$

(५) $\frac{6}{21}, \frac{10}{21}$

(६) $\frac{2}{23}, \frac{18}{23}$

२. दिलेले अपूर्णांक चढत्या व उतरत्या क्रमाने मांडा.

अपूर्णांक	चढता क्रम	उतरता क्रम
(१) $\frac{3}{5}, \frac{1}{5}, \frac{4}{5}$		
(२) $\frac{6}{9}, \frac{2}{9}, \frac{4}{9}$		
(३) $\frac{5}{11}, \frac{10}{11}, \frac{9}{11}$		
(४) $\frac{13}{15}, \frac{8}{15}, \frac{14}{15}$		

१. पुढीलपैकी अंशाधिक व छेदाधिक अपूर्णांक ओळखा व योग्य जागी लिहा.

$$\frac{8}{15}, \frac{9}{8}, \frac{1}{17}, \frac{1}{8}, \frac{17}{15}, \frac{2}{3}, \frac{15}{17}, \frac{21}{17}, \frac{5}{8}, \frac{1}{3}, \frac{11}{6}, \frac{6}{11}, \frac{6}{5}$$

अंशाधिक	छेदाधिक

२. पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाखाली चौकटीत अशी ✓ खूण करा.

$$3\frac{1}{2}, \quad 2\frac{3}{4}, \quad \frac{3}{4}, \quad 1\frac{5}{7}, \quad \frac{7}{15}, \quad 4\frac{1}{5}$$

३. पुढील पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकाचे वाचन शब्दांत लिहा.

(१) $1\frac{3}{4}$

एक पूर्णांक तीन अंश छेद चार

(२) $5\frac{3}{7}$

.....

(३) $6\frac{2}{9}$

.....

(४) $10\frac{9}{7}$

.....

(५) $4\frac{3}{10}$

.....

४. खाली दिलेल्या वाचनावरून संबंधित अपूर्णांक कंसांत लिहा.

- (१) दोन पूर्णांक, एक अंश छेद तीन ($2\frac{1}{3}$)
- (२) तीन पूर्णांक, पाच अंश छेद नऊ ($3\frac{6}{9}$)
- (३) सात पूर्णांक, एक अंश छेद दोन ()
- (४) पाच पूर्णांक, सात अंश छेद पंधरा ()
- (५) बारा पूर्णांक, चार अंश छेद सात ()

५. पुढील अपूर्णांकांचे अंशाधिक अपूर्णांकांत रूपांतर करा.

$$(१) 2\frac{3}{5} = \frac{2 \times 5 + 3}{5} = \frac{13}{5}$$

$$(२) 1\frac{7}{8} =$$

$$(३) 4\frac{3}{8} =$$

$$(४) 3\frac{6}{9} =$$

$$(५) 8\frac{4}{5} =$$

$$(६) 7\frac{2}{9} =$$

६. योग्य जोड्या लावा.

(१) अ गट

• $1\frac{2}{5}$

• $4\frac{3}{5}$

• $7\frac{1}{5}$

• $9\frac{4}{5}$

ब गट

$\frac{36}{5}$

$\frac{49}{5}$

$\frac{7}{5}$

$\frac{23}{5}$

$\frac{17}{5}$

(२) अ गट

• $2\frac{3}{4}$

• $5\frac{5}{7}$

• $8\frac{3}{4}$

• $9\frac{1}{8}$

ब गट

$\frac{35}{8}$

$\frac{73}{8}$

$\frac{30}{7}$

$\frac{11}{8}$

$\frac{40}{7}$

१. दिलेल्या अपूर्णांकांचे पूर्णांकयुक्त अपूर्णांकांत रूपांतर करा.

$$(1) \frac{24}{5}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ 5) \underline{24} \\ - 20 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\text{म्हणून } \frac{24}{5} = 4 \frac{4}{5}$$

$$(2) \frac{49}{6}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ 6) \underline{49} \\ - 48 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$(3) \frac{67}{10}$$

$$\begin{array}{r} 6 \\ 10) \underline{67} \\ - 60 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$(4) \frac{43}{8}$$

$$\begin{array}{r} 5 \\ 8) \underline{43} \\ - 40 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$(5) \frac{99}{9}$$

$$\begin{array}{r} 11 \\ 9) \underline{99} \\ - 9 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$(6) \frac{148}{9}$$

$$\begin{array}{r} 16 \\ 9) \underline{148} \\ - 9 \\ \hline 58 \\ - 54 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$(7) \frac{640}{3}$$

$$\begin{array}{r} 213 \\ 3) \underline{640} \\ - 6 \\ \hline 40 \\ - 3 \\ \hline 10 \\ - 9 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$(8) \frac{109}{2}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ 2) \underline{109} \\ - 10 \\ \hline 9 \\ - 8 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$(9) \frac{149}{4}$$

$$\begin{array}{r} 37 \\ 4) \underline{149} \\ - 12 \\ \hline 29 \\ - 28 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$(10) \frac{109}{12}$$

$$\begin{array}{r} 8 \frac{5}{12} \\ 12) \underline{109} \\ - 96 \\ \hline 13 \\ - 12 \\ \hline 1 \end{array}$$

$$(11) \frac{135}{16}$$

$$\begin{array}{r} 8 \frac{1}{16} \\ 16) \underline{135} \\ - 128 \\ \hline 75 \\ - 72 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$(12) \frac{297}{18}$$

$$\begin{array}{r} 16 \frac{1}{18} \\ 18) \underline{297} \\ - 18 \\ \hline 117 \\ - 108 \\ \hline 9 \end{array}$$

2. अंशाधिक अपूर्णकांत रूपांतर करा।

$$(1) 9\frac{1}{2}$$

$$= \frac{9 \times 2 + 1}{2}$$

$$= \frac{19}{2}$$

$$(2) 5\frac{3}{7}$$

$$(3) 4\frac{1}{6}$$

$$(4) 11\frac{1}{3}$$

$$(5) 15\frac{8}{5}$$

$$(6) 25\frac{7}{8}$$

$$(7) 9\frac{3}{14}$$

$$(8) 11\frac{5}{12}$$

$$(9) 10\frac{6}{11}$$

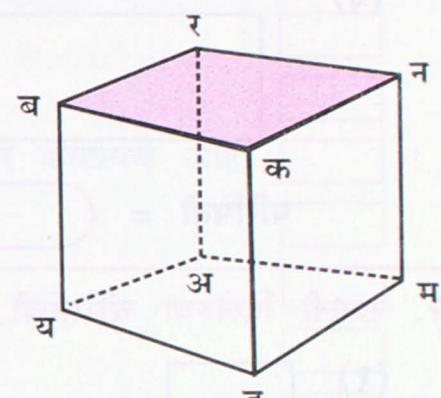
$$(10) 12\frac{8}{7}$$

$$(11) 31\frac{9}{3}$$

$$(12) 40\frac{8}{9}$$

१. गाळलेल्या जागी योग्य संख्या लिहा.

- (१) इष्टिकाचितीला शिरोबिंदू असतात.
- (२) घनाला शिरोबिंदू असतात.
- (३) इष्टिकाचितीला कडा असतात.
- (४) घनाला कडा असतात.
- (५) इष्टिकाचितीला पृष्ठभाग असतात.
- (६) घनाला पृष्ठभाग असतात.

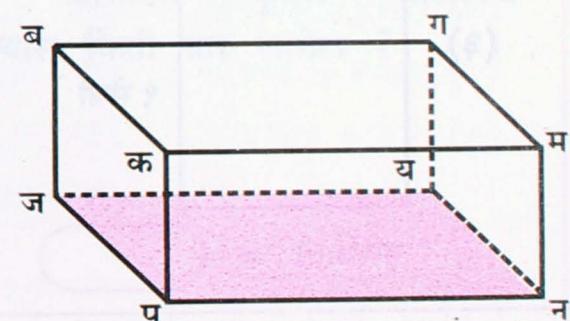

२. सोबतची आकृती पाहून गाळलेल्या जागा भरा.

- (१) सोबतची आकृती आहे.
- (२) रेख 'बर' ही घनाची आहे.
- (३) कोपरा 'न' हा घनाचा आहे.
- (४) कोपरा 'म' हा घनाचा आहे.
- (५) रंगवलेला भाग हा घनाचा पृष्ठभाग किंवा पृष्ठ आहे.
- (६) घनाच्या प्रत्येक पृष्ठभागाचा आकार आहे.

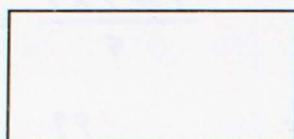
३. सोबतची आकृती पाहून गाळलेल्या जागा भरा.

- (१) सोबतची आकृती आहे.
- (२) रेख 'पन' ही इष्टिकाचितीची आहे.
- (३) रेख 'बग' ही इष्टिकाचितीची आहे.
- (४) कोपरा 'ज' हा इष्टिकाचितीचा आहे.
- (५) रंगवलेला भाग हा इष्टिकाचितीचा पृष्ठभाग आहे.
- (६) इष्टिकाचितीच्या रंगवलेल्या पृष्ठभागाचा आकार आहे.

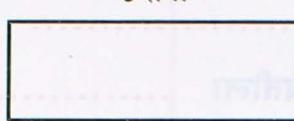

१. खाली दिलेल्या आयतांची परिमिती काढा.

(१)

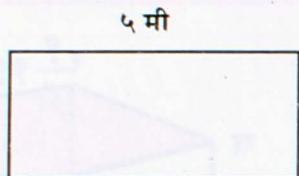
(२)

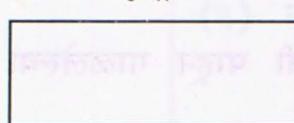
$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

(३)

(४)

$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

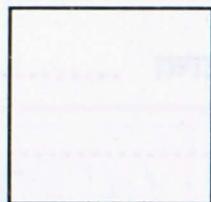
$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

२. खाली दिलेल्या चौरसांची परिमिती काढा.

(१)

(२)

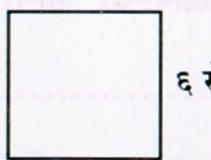
$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

(३)

(४)

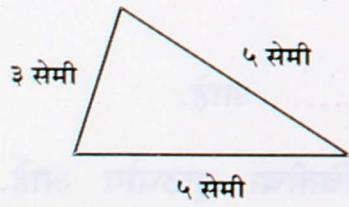

$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

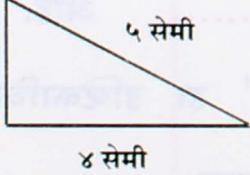
$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

३. पुढे दिलेल्या त्रिकोणांची परिमिती काढा.

(१)

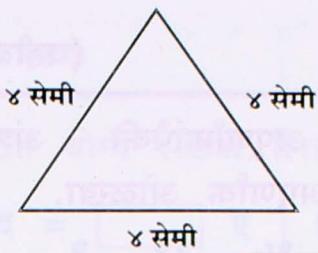
(२)

$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

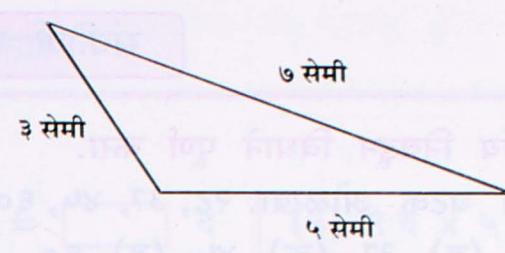
$$\text{परिमिती} = \text{_____}$$

(३)

परिमिती =

(४)

परिमिती =

४. खालीलपैकी कोणकोणत्या उदाहरणांत परिमिती काढावी लागेल, त्या उदाहरणापुढे अशी खूण करा.

- (१) आयताकृती मैदानाला कुंपण घालायचे आहे.
- (२) आयताकृती बागेत हिरवळ लावायची आहे.
- (३) फाईलला चारही बाजूनी रंगीत फीत लावायची आहे.
- (४) आयताकृती मैदानाभोवती चार फेऱ्यांमध्ये कापलेले अंतर काढायचे आहे.
- (५) वर्गातील फळ्यालां फ्रेम करायची आहे.
- (६) भिंतीला रंग द्यायचा आहे.
- (७) टेबलावरती सनमायका चिकटवायचा आहे.
- (८) खोलीमध्ये फरशी बसवायची आहे.

५. एका आयताकार जागेची लांबी २५ मी व रुंदी २० मी आहे. या जागेला तीनपदी कुंपण घालण्यासाठी किती तार लागेल ?

६. एका चौरस भूखंडाच्या एका बाजूची लांबी ४५ मी आहे. त्या भूखंडाला तारेचे चारपदी कुंपण घालायचे असल्यास किती तार लागेल ?

१. योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

- वेगळा घटक ओळखा. २८, ३७, ४५, ६०
- २८ (ब) ३७ (क) ४५ (ड) ६०
- ३०,९६५ या संख्येतील ९ ची स्थानिक किंमत आहे.
- ९ (ब) ९०० (क) ९० (ड) ९०००
- ४,४४६; ४,४६४; ४,४७७; ४,४३१;
४,४८० यांचा चढता क्रम लावल्यास मधली संख्या कोणती ?
- ४,४६४ (ब) ४,४३१ (क) ४,४७७ (ड) ४,४८०
- १,०,७ हे अंक वापरून चार अंकी लहानांत लहान संख्या होईल.
- १,०७० (ब) १,००७ (क) १,७०० (ड) ०,१०७

२. योग्य जोड्या लावा.

‘अ’ गट	‘ब’ गट
(१) २६३५ - ४१६	(अ) ३,३२७
(२) ७४ + ५९३	(आ) १,३८९
(३) १०५६४ - ९१७५	(इ) ३,५९२
(४) ३००९ + ३०९ + ९	(ई) २,२१९
(५) ६८ + ३५२४	(उ) २,५९२
	(ऊ) ६६७

३. पुढील अपूर्णाकांच्या जोड्यांमधील चौकटींत <, > यांपैकी योग्य चिन्ह लिहा.

$$\frac{4}{9} \boxed{\quad} \frac{6}{7}$$

$$\frac{5}{9} \boxed{\quad} \frac{7}{9}$$

$$\frac{12}{13} \boxed{\quad} \frac{7}{13}$$

$$\frac{11}{14} \boxed{\quad} \frac{5}{14}$$

४. खालील अपूर्णाकांपैकी अंशाधिक व छेदाधिक अपूर्णांक ओळखा.

$$\frac{7}{10}, \frac{10}{7}, \frac{15}{8}, \frac{21}{26}, \frac{2}{13}, \\ \frac{18}{19}, \frac{8}{15}, \frac{19}{14}, \frac{13}{2}$$

५. योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

- इष्टिकाचितीला शिरोबिंदू असतात.
- घनाला कडा असतात.
- १० (ब) १२ (क) ८ (ड) ६
- घनाचा प्रत्येक पृष्ठभाग असतो.
- चौरसाकृती (ब) त्रिकोणाकृती (क) आयताकृती (ड) वर्तुळाकृती

६. पुढील अपूर्णाकांचे पूर्णांकयुक्त अपूर्णाकात रूपांतर करा.

$$\frac{17}{5}, \frac{43}{9}, \frac{29}{4}, \frac{83}{10}, \frac{61}{9}$$

७. पुढील पूर्णांकयुक्त अपूर्णाकांचे अंशाधिक अपूर्णाकांत रूपांतर करा.

$$4\frac{5}{9}, 7\frac{4}{9}, 11\frac{1}{5}, 13\frac{3}{4}$$

८. बेरीज करा.

- ३ तास २० मिनिटे व १ तास १० मिनिटे
- ५ तास ५५ मिनिटे व २ तास १५ मिनिटे

९. वजाबाकी करा.

- ८ तास ३० मिनिटे व ४ तास १८ मिनिटे
- ९ तास १० मिनिटे व ६ तास २५ मिनिटे

१०. एका शाळेत ४३२५ मुले व ३२४८ मुली आहेत. एका दिवशी १७० विद्यार्थी अनुपस्थित होते, तर त्या दिवशी शाळेत किती विद्यार्थी उपस्थित होते ?

१. चौकटींत योग्य संख्या लिहा.

(१) १७ द = ए

(२) ८ द \times ३ = द

(३) ९ द \times ५ = ए

(४) ९ श = द

(५) २ श \times ७ = श

(६) ४ श \times ६ = द

(७) ६ श = ए

(८) ३ श \times ४ = द

(९) ५ श \times ८ = ए

२. गुणाकार करा.

(१)
$$\begin{array}{r} 35 \\ \times 12 \\ \hline 420 \end{array}$$

(२)
$$\begin{array}{r} 27 \\ \times 14 \\ \hline \end{array}$$

(३)
$$\begin{array}{r} 83 \\ \times 19 \\ \hline \end{array}$$

(४)
$$\begin{array}{r} 70 \\ \times 40 \\ \hline \end{array}$$

(५)
$$\begin{array}{r} 321 \\ \times 64 \\ \hline \end{array}$$

(६)
$$\begin{array}{r} 605 \\ \times 39 \\ \hline \end{array}$$

(७)
$$\begin{array}{r} 444 \\ \times 57 \\ \hline \end{array}$$

(८)
$$\begin{array}{r} 897 \\ \times 54 \\ \hline \end{array}$$

(९)
$$\begin{array}{r} 965 \\ \times 25 \\ \hline \end{array}$$

३. पुढील गुणाकारांतील चुका शोधून अधोरेखित करा. दिलेल्या जागी अचूकपणे गुणाकार करा.

(१)
$$\begin{array}{r} 372 \\ \times 48 \\ \hline 2976 \\ + 1280 \\ \hline 15856 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 372 \\ \times 48 \\ \hline \end{array}$$

(२)
$$\begin{array}{r} 1357 \\ \times 39 \\ \hline 12153 \\ + 40590 \\ \hline 52663 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1357 \\ \times 39 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 (3) \quad 3809 \\
 \times \quad 54 \\
 \hline
 15204 \\
 + \quad 19050 \\
 \hline
 24254
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 (8) \quad 5056 \\
 \times \quad 129 \\
 \hline
 45522 \\
 + \quad 46160 \\
 \hline
 505600 \\
 + \quad 597862 \\
 \hline
 597862
 \end{array}$$

४. पुढील गुणाकारांतील चौकटींत योग्य अंक लिहा.

$$\begin{array}{r}
 (1) \quad 963 \\
 \times \quad 95 \\
 \hline
 88 \square 5 \\
 + \quad 8 \square 6 \square 0 \\
 \hline
 9 \square \square \square 5
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 (2) \quad 7008 \\
 \times \quad 48 \\
 \hline
 28 \square 3 \square \\
 + \quad 3 \square \square 8 \square 0 \\
 \hline
 3 \square \square \square \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 (3) \quad 1234 \\
 \times \quad 109 \\
 \hline
 111 \square \square \\
 + \quad \square \square \square \square \square \\
 + \quad 1234 \square \square \\
 \hline
 1 \square \square 4 \square \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 (4) \quad 804 \\
 \times \quad 63 \\
 \hline
 12 \square 4 \\
 + \quad 243 \square \square \\
 \hline
 254 \square \square
 \end{array}$$

५. तोंडी गुणाकार करून चौकटींत योग्य संख्या लिहा.

$$(1) 47 \times 10 = \boxed{}$$

$$(2) 579 \times 100 = \boxed{}$$

$$(3) 29 \times 1000 = \boxed{}$$

$$(4) 800 \times 10 = \boxed{}$$

$$(5) 800 \times 100 = \boxed{}$$

$$(6) 1930 \times 1000 = \boxed{}$$

$$(7) 100 \times 100 = \boxed{}$$

$$(8) 100 \times 1000 = \boxed{}$$

६. खालील गुणाकार ज्या संख्येपेक्षा निश्चितपणे मोठा असेल ती संख्या चौकटीत लिहा.

$$(1) 573 \times 62 \quad (2) 203 \times 74 \quad (3) 842 \times 45 \quad (4) 914 \times 80$$

$$(5) 807 \times 95 \quad (6) 717 \times 71 \quad (7) 547 \times 57 \quad (8) 626 \times 93$$

७. गुणाकार करा.

$$(1) \begin{array}{r} 2153 \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

$$(2) \begin{array}{r} 9542 \\ \times 63 \\ \hline \end{array}$$

$$(3) \begin{array}{r} 6005 \\ \times 25 \\ \hline \end{array}$$

$$(4) \begin{array}{r} 6629 \\ \times 629 \\ \hline \end{array}$$

$$(5) \begin{array}{r} 9835 \\ \times 709 \\ \hline \end{array}$$

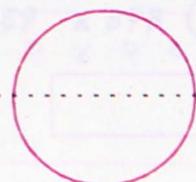
$$(6) \begin{array}{r} 7070 \\ \times 995 \\ \hline \end{array}$$

$$(7) \begin{array}{r} 6050 \\ \times 207 \\ \hline \end{array}$$

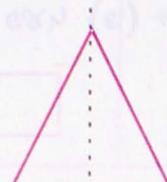
$$(8) \begin{array}{r} 7690 \\ \times 444 \\ \hline \end{array}$$

१. खाली काही वस्तुंची चित्रे व आकृत्या दिल्या आहेत. त्यांमधील दिलेल्या रेघेच्या संदर्भात सममित चित्रे व आकृत्या यांच्यावर (✓) अशी खूण करा.

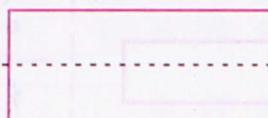
(१)

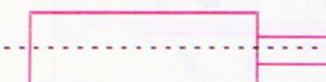
(२)

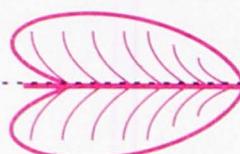
(३)

(४)

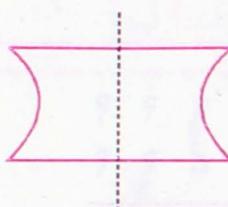
(५)

(६)

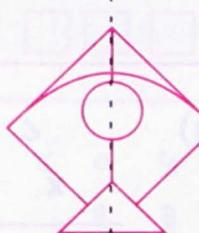
(७)

(८)

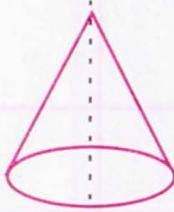
(९)

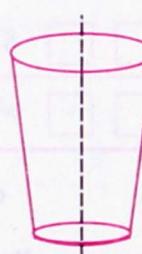
(१०)

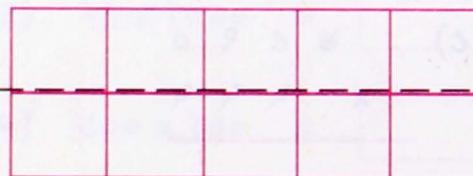
(११)

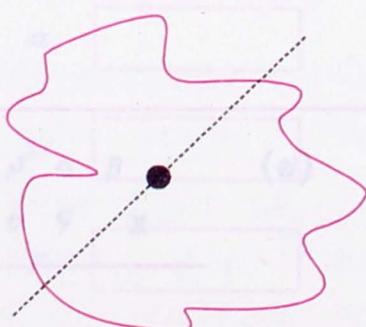
(१२)

(१३)

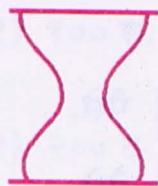

(१४)

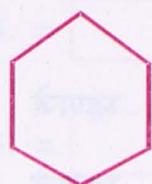

२. प्रत्येक आकृतीत अशी एक रेघ काढा, की जिच्यामुळे दिलेली आकृती सममित होईल.

(१)

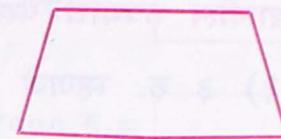
(२)

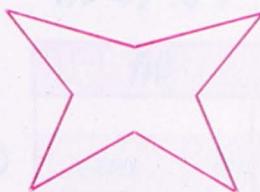
(३)

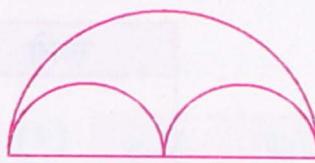
(४)

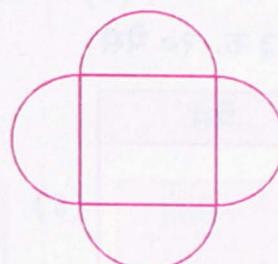
(५)

(६)

(७)

(८)

३. खाली दिलेल्या अंकांच्या चित्रांपैकी सममित चित्राखाली (✓) अशी खूण करा.

९ ४ ७ ६ ३ ५ २

४. खाली दिलेल्या अक्षरांच्या चित्रांपैकी सममित चित्राखाली (✓) अशी खूण करा.

अ स फ ब ळ व

५. खाली दिलेल्या इंग्रजी अक्षराच्या चित्रांपैकी असममित चित्राखाली (✓) अशी खूण करा.

R S T U M P Q B N

१. खालील रुपयांचे पैसे करा.

(१) ३ रु. म्हणजे पैसे. (४) ९ रु. म्हणजे पैसे.

(२) १ रु. म्हणजे पैसे. (५) ५ रु. म्हणजे पैसे.

(३) ७ रु. म्हणजे पैसे. (६) ८ रु. म्हणजे पैसे.

२. बेरीज करा.

(१) २ रु. १५ पैसे + ३ रु. २० पैसे

(२) ४ रु. २५ पैसे + २ रु. १० पैसे

रुपये	पैसे
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

रुपये	पैसे
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

(३) २ रु. ४० पैसे + ४ रु. ४० पैसे

(४) ३ रु. ३० पैसे + १ रु. ३५ पैसे

रुपये	पैसे
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

रुपये	पैसे
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

रुपये	पैसे
५	५०
+ १	७०

रुपये	पैसे
६	२०
+ २	८०

रुपये	पैसे
४	५०
+ ५	६०

रुपये	पैसे
२	९०
+ ५	५०

३. बेरीज करा.

$$(1) 100 \text{ रु.} + 100 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(5) 500 \text{ रु.} + 500 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(2) 200 \text{ रु.} + 300 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(6) 1000 \text{ रु.} + 1000 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(3) 300 \text{ रु.} + 400 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(7) 1000 \text{ रु.} + 500 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(4) 500 \text{ रु.} + 100 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

$$(8) 1000 \text{ रु.} + 200 \text{ रु.} = \boxed{} \text{ रु.}$$

४. बेरीज करा.

(1)	रुपये	पैसे
125	00	
+ 130	00	

(2)	रुपये	पैसे
242	00	
+ 371	00	

(3)	रुपये	पैसे
530	50	
+ 221	50	

(4)	रुपये	पैसे
735	75	
+ 189	25	

५. वजाबाकी करा.

(1)	रुपये	पैसे
15	75	
- 8	75	

(2)	रुपये	पैसे
10	50	
- 2	20	

(3)	रुपये	पैसे
5	80	
- 1	10	

(4)	रुपये	पैसे
82	50	
- 9	25	

(5)	रुपये	पैसे
30	00	
- 18	10	

(6)	रुपये	पैसे
50	50	
- 15	60	

(7)	रुपये	पैसे
60	30	
- 20	40	

(8)	रुपये	पैसे
100	00	
- 45	50	

६. खालील प्रश्नांची उत्तरे चौकटींत लिहा.

(१) ९०० पैसे म्हणजे किती रुपये ?

(२) ५०० पैसे म्हणजे किती रुपये ?

(३) ७ रु. ८० पैसे म्हणजे किती पैसे ?

(४) २५ रु. २५ पैसे म्हणजे किती पैसे ?

(५) १ रु. ५० पैसे आणि ७५ पैसे मिळून किती पैसे ?

७. रिकाम्या चौकटींत योग्य संख्या लिहा.

नोटा

(१) ३७५२ रु. म्हणजे १०० रु. च्या

३७

१० रु. च्या

१ रु. च्या

नोटा

(२) ३७५२ रु. म्हणजे ५०० रु. च्या

७

१०० रु. च्या

५० रु. च्या

२ रु. च्या

८. खालील उदाहरणे सोडवा.

(१) सुधाने सब्बासात रुपयांचे पेन, साडेदहा रुपयांची वही घेतली, तर तिने एकूण किती रुपयांचे सामान घेतले ?

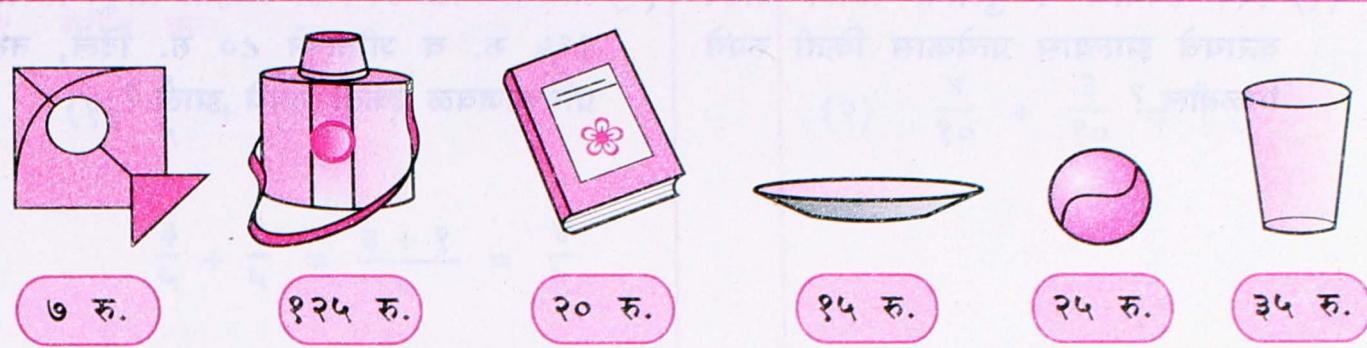
रुपयांचे सामान घेतले.

रुपये	पैसे

(२) स्वप्निलने ३६ रु. ५० पैशांची कंपासपेटी व ४३ रु. ५० पैशांची छत्री घेतली, तर त्याने दुकानदाराला किती रक्कम दिली ?

रक्कम दिली.

रुपये	पैसे

१. वरील चित्रे व त्यांच्या किमती पाहून उदाहरणे सोडवा.

(१) ५ पतंगांची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} 5 \text{ पतंग} \\ \times \quad 7 \text{ रु.} \\ \hline 35 \text{ रु.} \end{array}$$

(३) ६ पुस्तकांची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \text{ पुस्तके} \\ \times \quad \boxed{} \text{ रु.} \\ \hline \boxed{} \text{ रु.} \end{array}$$

(५) ७ बॉलची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \dots\dots \\ \times \quad \boxed{} \dots\dots \\ \hline \boxed{} \dots\dots \end{array}$$

(७) एका मुलीला २ पुस्तके याप्रमाणे ५ मुलींना पुस्तके देण्यासाठी किती रुपये लागतील ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \dots\dots \\ \times \quad \boxed{} \dots\dots \\ \hline \boxed{} \dots\dots \end{array} \quad \begin{array}{r} \boxed{} \dots\dots \\ \times \quad \boxed{} \dots\dots \\ \hline \boxed{} \dots\dots \end{array}$$

(२) ३ वॉटरबॉगची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} 125 \text{ रु.} \\ \times \quad 3 \text{ वॉटरबॉग} \\ \hline \boxed{} \text{ रु.} \end{array}$$

(४) ४ डिशची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \text{ रु.} \\ \times \quad \boxed{} \text{ डिश} \\ \hline \boxed{} \text{ रु.} \end{array}$$

(६) १० ग्लासची किमत किती रुपये ?

$$\begin{array}{r} \boxed{} \dots\dots \\ \times \quad \boxed{} \dots\dots \\ \hline \boxed{} \dots\dots \end{array}$$

(८) १ बॉल, १ डिश, १ पतंग यांची एकूण किमत किती ?

१ बॉल :

१ डिश :

१ पतंग : _____

२. उदाहरणे सोडवा.

(१) ९६३ रुपयांचे ९ मुलांना समान वाटप करायचे झाल्यास प्रत्येकास किती रुपये मिळतील ?

(२) प्रतिभाजवळ ४३५ रु. आहेत. सोनूने तिला १६५ रु. व शीतलने ८० रु. दिले, तर प्रतिभाजवळ किती रुपये झाले ?

(३) १५० रुपयांस फुलांचा एक गुच्छ तर ७ गुच्छांना किती रुपये ?

(४) एका लोखंडी कपाटाची किंमत ४००० रु. आहे. एका लाकडी कपाटाची किंमत ३२०० रु. आहे, तर लोखंडी कपाटाची किंमत लाकडी कपाटापेक्षा किती रुपयांनी जास्त आहे ?

(५) ५ रुपयांना एक बिस्कीट पुडा याप्रमाणे १२० रुपयांत किती पुडे मिळतील ?

(६) पोस्टाचे १० रुपयांचे एक तिकीट या प्रमाणे २०० रुपयांत किती तिकिटे मिळतील ?

१. वेरीज करा.

(१) $\frac{3}{5} + \frac{1}{5} = ?$

$$\frac{3}{5} + \frac{1}{5} = \frac{3+1}{5} = \frac{4}{5}$$

(२) $\frac{8}{10} + \frac{3}{10} = ?$

(३) $\frac{3}{6} + \frac{2}{6} = ?$

(४) $\frac{6}{13} + \frac{8}{13} = ?$

(५) $\frac{1}{9} + \frac{2}{9} + \frac{3}{9} = ?$

(६) $\frac{2}{15} + \frac{8}{15} + \frac{6}{15} = ?$

(७) $\frac{4}{9} + \frac{2}{9} + \frac{8}{9} = ?$

(८) $\frac{6}{11} + \frac{3}{11} + \frac{2}{11} = ?$

२. वजाबाकी करा.

$$(1) \frac{3}{8} - \frac{1}{8} = ?$$

$$\frac{3}{8} - \frac{1}{8} = \frac{3-1}{8} = \frac{2}{8}$$

$$(2) \frac{15}{9} - \frac{10}{9} = ?$$

$$(3) \frac{11}{13} - \frac{9}{13} = ?$$

$$(4) \frac{9}{10} - \frac{3}{10} = ?$$

$$(5) \frac{18}{17} - \frac{6}{17} = ?$$

$$(6) \frac{18}{23} - \frac{14}{23} = ?$$

$$(7) \frac{25}{12} - \frac{13}{12} = ?$$

$$(8) \frac{29}{6} - \frac{12}{6} = ?$$

१. भागाकार करा.

$$13) \overline{99}$$

$$15) \overline{75}$$

$$16) \overline{96}$$

$$14) \overline{70}$$

$$16) \overline{84}$$

$$14) \overline{92}$$

$$14) \overline{84}$$

$$13) \overline{80}$$

$$18) \overline{56}$$

$$17) \overline{87}$$

$$19) \overline{60}$$

$$18) \overline{98}$$

२. ज्याचा भागाकार ७ येईल अशा भाज्य व भाजकाच्या ६ जोड्या लिहा. जसे, ४)२८

$$\overline{)} \quad \overline{)}$$

३. भागाकार करा.

$$27) \overline{80}$$

$$26) \overline{64}$$

$$23) \overline{90}$$

$$37) \overline{59}$$

$$35) \overline{19}$$

$$36) \overline{72}$$

$$46) \overline{94}$$

$$64) \overline{70}$$

$$38) \overline{76}$$

$$43) \overline{84}$$

$$29) \overline{11}$$

$$28) \overline{64}$$

४. भागाकार करा.

$$15) \overline{134}$$

$$13) \overline{839}$$

$$14) \overline{767}$$

$$14) \overline{409}$$

$$16) \overline{698}$$

$$16) \overline{827}$$

$$19) \overline{959}$$

$$17) \overline{827}$$

१. भागाकार करा.

$$43) \overline{869}$$

$$29) \overline{970}$$

$$35) \overline{744}$$

$$39) \overline{112}$$

$$26) \overline{468}$$

$$42) \overline{218}$$

२. भागाकार करा.

$$13) \overline{4532}$$

$$19) \overline{1889}$$

$$15) \overline{4987}$$

$$18) \overline{2079}$$

$$17) \overline{6843}$$

$$16) \overline{4079}$$

३. भागाकार करा.

$$3) \overline{630}$$

$$30) \overline{6000}$$

$$20) \overline{400}$$

$$20) \overline{4000}$$

$$40) \overline{3600}$$

$$15) \overline{4840}$$

$$18) \overline{7000}$$

$$40) \overline{1000}$$

४. भागाकार करा.

$$38) \overline{6489}$$

$$42) \overline{8647}$$

$$46) \overline{1040}$$

$$64) \overline{2384}$$

$$43) \overline{8629}$$

$$72) \overline{1923}$$

१. तक्ता पूर्ण करा.

भाज्य	भाजक	भागाकार	बाकी
३९	१०	३	९
८७	१०		
९५	१०		
३५७	१००		
८१८	१००		
५१४२	१०००		
८९३७	१०००		
७०	१०		
६०५	१००		
४०१९	१०००		

२. खालील उदाहरणे सोडवा.

(१) १०५ लीटर दूध ७ बरण्यांत भरले.

प्रत्येक बरणीत सारखेच दूध मावते, तर प्रत्येक बरणीत किती लीटर मावले ?

दिलेली माहिती :

काय काढायचे ?

कोणती क्रिया ?

(२) एका पिशवीत १५ चिकू, याप्रमाणे ५४० चिकूंसाठी किती पिशव्या लागतील ?

दिलेली माहिती :

काय काढायचे ?

कोणती क्रिया ?

(३) ३१३५ किंव्र ज्वारी ३३ पोत्यांत भरली. प्रत्येक पोत्यात समान वजनाची ज्वारी भरली, तर प्रत्येक पोत्यात किती ज्वारी भरली ?
दिलेली माहिती :
काय काढायचे ?
कोणती क्रिया ?

(४) ८२०० रुपयांस ४१ खुर्च्या मिळतात, तर एका खुर्च्याची किंमत किती ?
दिलेली माहिती :
काय काढायचे ?
कोणती क्रिया ?

(५) रमणने एके दिवशी ८ तास काम केले. त्या कामाचे त्याला २८० रु. मिळाले, तर प्रत्येक तासाचे त्याला किती रुपये मिळाले ?

(६) वसंतरावांनी डाळिंबाची ३०० रोपे खरेदी केली. एका ओळीत २५ रोपे लावली, तर अशा किती ओळी तयार झाल्या ?

१. खालील संख्यांचे सर्व विभाजक लिहा.

- (१) २४ चे विभाजक १, २, ३, ४, ६, ८, १२, २४.
- (२) ५२ चे विभाजक
- (३) ६४ चे विभाजक
- (४) ७३ चे विभाजक
- (५) ८४ चे विभाजक

२. ज्या संख्यांच्या विभाजकांत ३ व ५ हे विभाजक असतील अशा तीन संख्या लिहा.

३. खालीलपैकी ज्या संख्या ४० च्या विभाजक आहेत, त्यांना ○ अशी खूण करा.

१, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, १५, २०, ३०, ४०

४. जोड्या लावा.

संख्या	विभाजक	संख्या	विभाजक
४५	६	१३	२
३६	७	६३	१३
४७	५	७५	७
४९	४७	९४	५

५. खालीलपैकी कोणत्या संख्या ६ ने विभाज्य आहेत ? त्यांना ○ अशी खूण करा.

१८, ३०, ४६, ५२, ७८, १२०, ६६, ८१, ९९

६. ७ ने विभाज्य असणाऱ्या पाच संख्या लिहा.

७. संख्या व तिची विभाज्य संख्या यांच्या जोड्या लावा.

संख्या	विभाज्य	संख्या	विभाज्य
७	८१	१२	४५
८	६०	१३	५६
९	४२	१४	४८
१२	८०	१५	६५

१. मिलिमीटरचे सेंटिमीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) २० मिमी (२) ७० मिमी (३) १२० मिमी (४) ९० मिमी (५) ५० मिमी
= २ सेमी

२. सेंटिमीटरचे मिलिमीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) ११ सेमी (२) ९ सेमी (३) १५ सेमी (४) ४० सेमी (५) १० सेमी
= ११० मिमी

३. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या चौकटीत लिहा.

- (१) १०० मिमी = सेमी (१, १०, १००)
 (२) ८ सेमी = मिमी (८०, ८००, ८०००)
 (३) ३० मिमी = सेमी (३०, ३००, ३)
 (४) ६० मिमी = सेमी (६, ६०, ६००)
 (५) १२ सेमी = मिमी (१२०, १२००, १२)

४. मीटरचे सेंटिमीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) १० मी (२) ९ मी (३) १३ मी (४) ४ मी (५) ५ मी
= १००० सेमी

५. सेंटिमीटरचे मीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) ८०० सेमी (२) ७०० सेमी (३) १२०० सेमी (४) ६०० सेमी (५) १००० सेमी
= ८ मी

६. खाली काही उदाहरणे सोडवून दाखवली आहेत. ती उदाहरणे बरोबर असल्यास तशीच ठेवा व चूक असल्यास दुरुस्त करा.

(१) २१ मीटर म्हणजे २१०० सेमी

(२) १५ मी = १५००० सेमी

(३) १४०० सेमी = १४ मीटर

(४) १७०० सेमी = १७० मीटर

७. मीटरचे किलोमीटरमध्ये रूपांतर करा.

(१) १५००० मी = १५ किमी

(२) १२००० मी =

(३) १६००० मी =

(४) १७००० मी =

(५) २१००० मी =

८. किलोमीटरचे मीटरमध्ये रूपांतर करा.

(१) १४ किमी = १४००० मी

(२) २० किमी =

(३) १३ किमी =

(४) १९ किमी =

(५) ११ किमी =

९. जोड्या लावा.

‘अ’ गट

उत्तर

‘ब’ गट

(१) ८ सेमी

८० मीटर

(२) १० किमी

१३ सेमी

(३) १३००० मीटर

१०००० मीटर

(४) १३० मिमी

८० मिमी

(५) ८००० सेमी

१३ किमी

१००० मीटर

१. किलोग्रॅमचे ग्रॅम करा.

- (१) ५ किग्रॅ (२) ७ किग्रॅ (३) १० किग्रॅ (४) ९ किग्रॅ

$$= ५००० \text{ ग्रॅम}$$

- (५) १२ किग्रॅ (६) १३ किग्रॅ (७) १५ किग्रॅ (८) १४ किग्रॅ

२. ग्रॅमचे किलोग्रॅम करा.

- (१) ८००० ग्रॅम (२) १२००० ग्रॅम (३) १०००० ग्रॅम

$$= ८ \text{ किग्रॅ}$$

- (४) ९००० ग्रॅम (५) १३००० ग्रॅम (६) २२००० ग्रॅम

३. मिलिलीटरचे लीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) १५००० मिली (२) १३००० मिली (३) १४००० मिली (४) १८००० मिली

$$= १५ \text{ ली}$$

- (५) २१००० मिली (६) १०००० मिली (७) १२००० मिली (८) १६००० मिली

४. लीटरचे मिलिलीटरमध्ये रूपांतर करा.

- (१) ५ ली (२) ७ ली (३) ११ ली (४) २५ ली

$$= ५००० \text{ मिली}$$

- (५) ३७ ली (६) ४२ ली (७) ६८ ली (८) ८० ली

५. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या चौकटीत लिहा.

(१) ८००० मिली = ली (८०, ८, ८००)

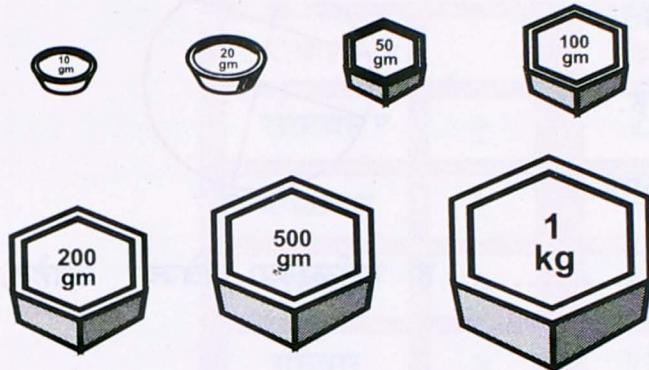
(२) २०,००० मिली = ली (२, २०, २००)

(३) २५ लीटर = मिली (२५००, २५०००, २५०)

(४) २२ लीटर = मिली (२२०००, २२००, २२०)

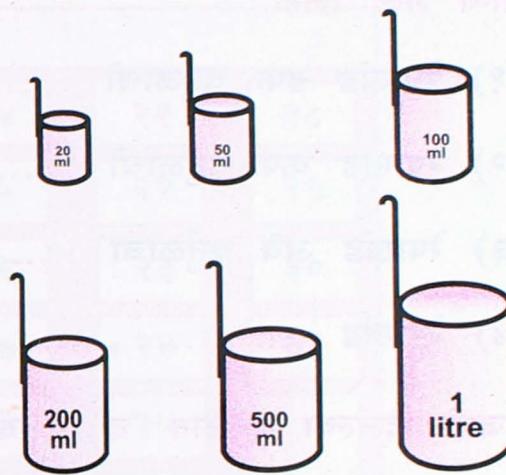
(५) २४००० मिली = ली (२४, २४०, २४००)

६.

८५० ग्रॅम वजन करण्यासाठी वरीलपैकी कोणकोणत्या मापांचा उपयोग कराल ते दोन प्रकारे लिहा.

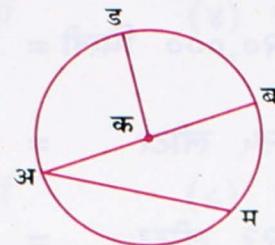
७.

१ लीटर दूध देण्यासाठी वरीलपैकी कोणकोणत्या मापांचा उपयोग कराल ते दोन प्रकारे लिहा.

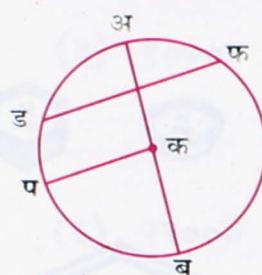
१. सोबतची आकृती पाहून जोड्या जुळवा.

(१) केंद्र	• रेषाखंड अब
(२) व्यास	• रेषाखंड कड
(३) जीवा	• बिंदू क
(४) त्रिज्या	• रेषाखंड अम
	• बिंदू म

२. सोबतच्या आकृतीत 'क' केंद्र असलेले वर्तुल काढले आहे. आकृती पाहून रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

(१) रेषाखंड डफ वर्तुलाची आहे.
(२) रेषाखंड कप वर्तुलाची आहे.
(३) रेषाखंड अब वर्तुलाचा आहे.
(४) रेषाखंड , व हे वर्तुलाच्या त्रिज्या आहेत.

३. शेजारी दिलेल्या वर्तुलात 'द' हे केंद्र आहे.

(१) आकृतीत त्रिज्या दम काढा.	(२) व्यास कड काढा.
(३) जीवा मन व जीवा रन काढा.	(४) त्रिज्या दड काढा.
(५) त्रिज्या दम व त्रिज्या दड यांची लांबी मोजा.	

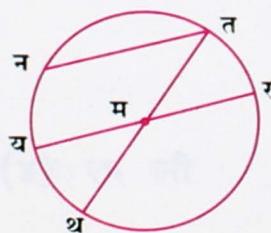
या त्रिज्यांच्या लांबीत कोणता संबंध दिसून येतो ?

.....

४. सोबतची आकृती पाहून गाळलेल्या जागा भरा.

(म बिंदू वर्तुलाचा केंद्र आहे.)

(१) वर्तुलातील व्यासांची संख्या आहे.
(२) रेषाखंड नत आहे.
(३) वर्तुलात व व्यास आहेत.
(४) वर्तुलातील त्रिज्यांची संख्या आहे.
(५) वर्तुलातील त्रिज्यांची नावे , , ,

१. गाळलेल्या जागी योग्य शब्द लिहा.

- (१) सन २१०० मध्ये फेब्रुवारीचे ----- दिवस असतील.
- (२) सन २०१२ मध्ये फेब्रुवारीचे ----- दिवस असतील.
- (३) लीप वर्षातील एकूण दिवस ----- असतात.
- (४) सन २००० मध्ये वर्षाचे एकूण दिवस ----- होते.

२. खालील दिनदर्शिका पाहा. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

मार्च २०१०						
रविवार	.	७	१४	२१	२८	
सोमवार	?	८	१५	२२	२९	
मंगळवार	२	९	१६	२३	३०	
बुधवार	३	१०	१७	२४	३१	
गुरुवार	४	११	१८	२५		
शुक्रवार	५	१२	१९	२६		
शनिवार	६	१३	२०	२७		

- (१) ही दिनदर्शिका कोणत्या महिन्याची आहे ?
- (२) ही दिनदर्शिका कोणत्या वर्षाची आहे ?
- (३) या दिनदर्शिकेत कोणकोणते वार पाच वेळा येतात ?
- (४) गुरुवारी कोणकोणत्या तारखा आहेत ?
- (५) ३१ तारखेला कोणता वार आहे ?
- (६) या महिन्याच्या तिसऱ्या बुधवारी कोणती तारीख आहे ?
- (७) या महिन्याचे एकूण दिवस किती ?
- (८) या महिन्यात किती रविवार आहेत ?
- (९) या महिन्यात शुक्रवारी कोणकोणत्या तारखा आहेत ?
- (१०) या महिन्यात कोणकोणते दिवस चार वेळा आहेत ?

३. तुमचा वाढदिवस कोणत्या महिन्यात येतो ?

- त्या महिन्याची चालू वर्षाची दिनदर्शिका पाहा. त्यावर आधारित पाच प्रश्न तयार करून लिहा.
- (१)
 - (२)
 - (३)
 - (४)
 - (५)

४. पुढील तक्ता वाचा. ज्या दिनविशेषांच्या तारखा दिलेल्या नाहीत त्या दिनदर्शिकेतून शोधा व लिहा. चालू वर्षाची दिनदर्शिका पाहून सर्व दिनविशेषांचे वार शोधा व लिहा.

प्रजासत्ताक दिन	सावित्रीबाई फुले जन्मदिन	जागतिक महिला दिन	वसुंधरा दिन	डॉ. आंबेडकर जयंती
.....	८ मार्च	२२ एप्रिल
.....
विज्ञान दिन	महाराष्ट्र दिन	भारतीय सौरवर्ष आरंभ	पर्यावरण दिन	सर्वात मोठा दिवस
.....	२२ मार्च	५ जून	२१/२२ जून
.....
जागतिक लोकेसंख्या दिन ११ जुलै	स्वातंत्र्यदिन	लो. टिळक पुण्यतिथी	शिक्षक दिन	साक्षरता दिन ८ सप्टेंबर
.....
म.गांधी जयंती	बालदिन	सर्वात लहान दिवस २१/२२ डिसेंबर	भूगोल दिन १४ जानेवारी	राष्ट्रीय एकात्मता दिन
.....

(१) अजहरने दिल्लीला जाण्यासाठी ८ तिकिटे काढली. एका तिकिटाची किंमत ४७६४ रु. असल्यास एकूण रक्कम किती लागेल ?

(२) एका पोत्यात १२० कैन्या मावतात, तर अशा ७५ पोत्यांत किती कैन्या मावतील ?

(३) तांदळाच्या एका पोत्याची किंमत २१८५ रु. आहे, तर अशा १८ पोत्यांची एकूण किंमत किती ?

(४) एका खुर्चीची किंमत ६७५ रु. आहे. अशा ८६ खुर्च्यांची किंमत किती ?

(५) ५५ रुपयांना १ कंपासपेटी मिळते, तर ७१५ रुपयांत किती कंपासपेट्या मिळतील ?

(६) एका पुस्तकाची किंमत २८ रु. आहे, तर २००० रुपयांत अशी किती पुस्तके मिळतील ? किती रुपये उरतील ?

(७) वृक्षारोपण करण्यासाठी बनविभागाकडून १५० रोपे आणली. एका ओळीत २५ रोपे याप्रमाणे किती ओळीत ती लावावी लागतील ?

(८) एका पोत्यात १५ किग्रे तांदूळ याप्रमाणे ८ पोती आहेत. या तांदळाच्या ३ किलोग्रॅमची एक पिशवी याप्रमाणे किती पिशव्या तयार होतील ? किती तांदूळ उरेल ?

(९) बनविभागाने लावलेल्या ८००० झाडांपैकी ४३५० झाडे सुबाभळीची, २०१० झाडे निलगिरीची व बाकीची झाडे सागवानाची आहेत, तर सागवानाची झाडे किती ?

(१०) प्रत्येक पेटीत ६० आंबे याप्रमाणे १६ पेट्या आणल्या. ते आंबे प्रत्येक पिशवीत १२ याप्रमाणे भरले, तर किती पिशव्या लागल्या ?

(११) एका गावात २९५८६ मतदान झाले. त्यांपैकी अण्णासाहेबांना ८५३९ व मामासाहेबांना ७०७८ मते मिळाली. १५ मते बाद झाली. उरलेली मते मंदाताईंना मिळाली, तर मंदाताईंना किती मते मिळाली ?

(१२) एका भाजीबाजारातील १२ गाळ्यांच्या नूतनीकरणासाठी प्रत्येकी ५५५० रु. गोळा करण्यात आले. त्यांपैकी ५६५७५ रु. खर्च झाले, तर किती रक्कम शिल्लक राहिली ?

(१३) एका पुऱ्यात २४ बिस्किटे याप्रमाणे बिस्किटांचे १२५ पुडे आणले. प्रत्येक विद्यार्थ्याला ५ याप्रमाणे ती बिस्किटे वाटली तर किती विद्यार्थ्यांना ती पुरतील ?

(१४) एका गाडीत एक लीटर पेट्रोलसाठी ५२ रु. याप्रमाणे १७ लीटर पेट्रोल भरले. काही दिवसांनी प्रत्येक लीटरला ४९ रु. प्रमाणे १५ लीटर पेट्रोल भरले, तर पेट्रोलसाठी किती खर्च झाला ?

(१५) रामने १५ रुपयांना एक याप्रमाणे १८० रुपयांच्या काही वह्या विकत घेतल्या. १८ रुपयांना एक याप्रमाणे २५२ रु. किमतीच्या आणखी काही वह्या विकत घेतल्या, तर त्याने एकूण किती वह्या विकत घेतल्या ?

(१६) प्रत्येक रांगेत १५ याप्रमाणे ३०० विद्यार्थ्यांना बसवले. एकूण विद्यार्थी ५०० होते. उरलेल्या विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक रांगेत १० विद्यार्थी याप्रमाणे रांगा केल्या, तर एकूण रांगा किती झाल्या ?

१. रिकाम्या जागी योग्य पद्यांय लिहा.

(१) धारकता मोजण्याचे

हे एकक आहे.

(डेसिग्रॅम, सेंटिमीटर, डेकालीटर)

(२) १ डेकामीटर =

(१० सेमी, १० मी, १० डेसिमी)

(३) १० हेक्टोलीटर =

(१ ली, १ डेकाली, १ किमी)

(४) वस्तुमान मोजण्याचे हे
एकक आहे.

(डेकाली, डेकाग्रॅ, डेकामी)

(५) १ डेसिग्रॅम =

(१० मिग्रॅ, १० डेकाग्रॅ, १० सेंटिग्रॅ)

२. बेरीज करा.

$$(1) \frac{2}{7} + \frac{1}{7}$$

$$(2) \frac{2}{13} + \frac{6}{13}$$

$$(3) \frac{5}{18} + \frac{11}{18}$$

$$(4) \frac{9}{11} + \frac{5}{11}$$

३. वजाबाकी करा.

$$(1) \frac{12}{17} - \frac{5}{17}$$

$$(2) \frac{11}{23} - \frac{3}{23}$$

$$(3) \frac{19}{25} - \frac{4}{25}$$

$$(4) \frac{13}{11} - \frac{7}{11}$$

४. भागाकार करा.

$$(1) 435 \div 29 \quad (2) 672 \div 32$$

$$(3) 3675 \div 35 \quad (4) 2640 \div 55$$

५. पुढील पैकी प्रत्येक संख्येचे सर्व विभाजक लिहा.

४८, ६७, ९९, ७०, ६५, ३२

६. पुढील पैकी प्रत्येक संख्येने विभाज्य असलेल्या पाच-पाच संख्या लिहा.

८, १२, १७, १९, १३, २७

७. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(१) ५ टॉवेलची किंमत १०५ रु., तर एका टॉवेलची किंमत किती?

(२) प्रत्येक महिन्यात प्रत्येक वार कमीत कमी किती वेळा येतो?

(३) वर्तुळाच्या दोन व्यासांच्या सामार्ईक बिंदूला काय म्हणतात?

(४) एका लीप वर्षानंतर दुसरे लीप वर्ष कमीत कमी किती वर्षानी व जास्तीत जास्त किती वर्षानी येते?

(५) वर्तुळावरील कोणत्याही दोन बिंदूना जोडणाऱ्या रेषाखंडास काय म्हणतात?

८. सममित नसलेली एक आकृती काढा.

९. पुढील आकृती किती रेघांच्या संदर्भात सममित आहे त्या सर्व रेघा काढा.

१०. बेरीज करा.

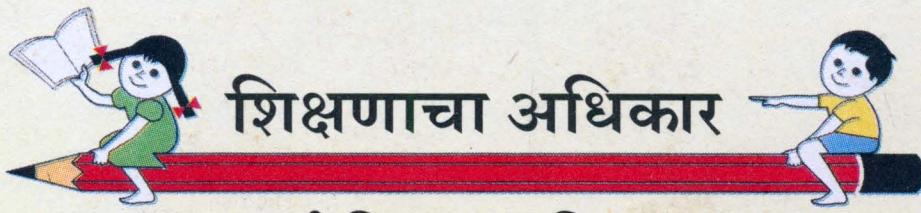
$$(1) 50 \text{ रु. } 30 \text{ पैसे} + 2 \text{ रु. } 10 \text{ पैसे}$$

$$(2) 6 \text{ रु. } 40 \text{ पैसे} + 3 \text{ रु. } 70 \text{ पैसे}$$

११. वजाबाकी करा.

$$(1) 145 \text{ रु. } 50 \text{ पैसे} - 102 \text{ रु. } 25 \text{ पैसे}$$

$$(2) 108 \text{ रु. } 25 \text{ पैसे} - 50 \text{ रु. } 40 \text{ पैसे}$$

शिक्षणाचा अधिकार

सर्व शिक्षा अभियान सारे शिकूया, पुढे जाऊया

विद्यार्थ्य

G00019402

- नियमितपणे स्वाध्यायातील प्रश्न
- स्वप्रयत्नाने उदाहरणे सोडवल्यास तुमचा आत्मविश्वास निश्चितपणे वाढणार आहे.
- एखादा प्रश्न सोडवताना अडचण वाटल्यास नाउमेद होऊ नका. त्या प्रश्नासंबंधी पाठ्यपुस्तकातील भागाचे वाचन करा. त्यानंतर तो प्रश्न तुम्हांला सोडवता येईलच, अशी खात्री बाळगा.
- पाठ्यपुस्तकात नमुन्यादाखल काही उदाहरणे सोडवून दाखवली आहेत. त्यात दिलेल्या रीतीप्रमाणेच रीत लिहा.
- वर नमूद केल्याप्रमाणे प्रयत्न करूनदेखील प्रश्न सोडवता आला नाही, तर दुसऱ्या दिवशी तुमच्या शिक्षकांना मोकळेपणाने अडचण सांगून त्यांचे मार्गदर्शन घ्या.
- स्वाध्यायातील उदाहरणे पेन्सिलने सोडवा. स्वाध्यायपुस्तिकेवर खाडाखोड होणार नाही याची दक्षता घ्या.
- तुम्ही हे स्वाध्याय नियमितपणे व शक्यतो इतरांची मदत न घेता सोडवल्यास तुमची गणित विषयातील प्रगती नक्की वाढेल आणि तुम्हाला गणित विषय आवडू लागेल.
- संकीर्ण स्वाध्यायातील उदाहरणे वहीत सोडवा.

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम
संशोधन मंडळ, पुणे.

₹ १८.००